

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

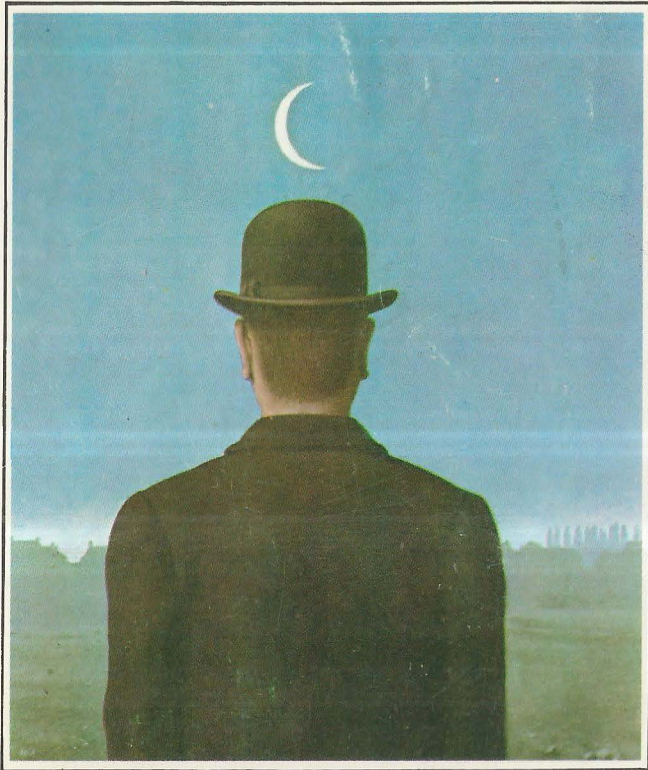
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Demir Özlü
BERLİN
GÜNCEİ
1989 İLKBAHARI

Demir Özlü
BERLİN
GÜNCEİ
1989 İLKBAHARI

CAN

TÜRK YAZARLARI

**Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Eko Matbaası'nda basıldı. (1991)**
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Demir Özlü
BERLİN
GÜNCEİ
1989 İLKBAHARI

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Babıâli Caddesi No. 19 Kat 2 Cağaloğlu, İstanbul

Telefon: 528 61 13 Faks: 513 51 88

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

YAZARIN ÖBÜR YAPITLARI

ÖYKÜ

Bunaltı (1958)

Soluna (1963)

Boğuntulu Sokaklar (1966)

Öteki Günler Gibi Bir Gün (1974)

Aşk ve Poster (1980)

Stockholm Öyküleri (1988)

ANLATI

Bir Beyoğlu Düşü (1985)

Berlin'de Sanrı (1987)

Kanallar (1991)

ROMAN

Bir Uzun Sonbahar (1976)

Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları (1979)

Bir Yaz Mevsimi Romansı (1990)

ISBN 975.510.331-7

© Demir Özlü / Can Yayınları Ltd. Şti. (1991)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

28 ŞUBAT 1989

Stockholm'dan ayrılma günü gelince – Berlin'e giderek, üç ay orada kalacağımı aylardır bilmeme, bu Berlin seyahatini beklememe karşın – içime dün çöken hüzne şaşmadım değil. Ne çok uzun, ne de çok kısa bir ayrılıktı bu. Ama birdenbire, burada – o kadar kendimi yaşamına katmayarak dolaştığım kentte – beni bağlayan birşeyler olduğunu fark etmek, birkaç gündür süren, dün de bugün de değişmeyen yağmurlu, gri havayla birleşince, gerçekten küçük bir hüzne dönüştü.

Berlin'de yazı yazmaya zorunluyum. Başka türlü günleri geçirebilmek olanağı da olmadığını biliyorum. "Şimdi, trende oraya doğru giderken, yazı yazma denilen o belirsiz, değişik yolculuğa da çıktığını sanıyorsun. Üç ay için de olsa, kendini yazmaya bütün bütüne adarsan, bu eylemin gövdenin – fizik varlığının – da değişime uğraması olduğunu biliyorsun. Eski deneylerinle biliyorsun bunu.

Stockholm'da, son günlerde seni oraya bağlayan bağlar arasında postanede çalışan kızın da var olduğunu, bu ayrılık saatinde duyurmak, ne kadar da şaşırtıcı. Bunun böyle olduğunu bilseydin, çoktan arkadaş olurdun onunla. Sadece boyundan bosundan, kısa saçlarının kesim biçiminden, yüzünün güzelliğinden gelen bir sıcaklık değil onunkisi, sadece sana eski bir arkadaşınmış gibi davranma-

sından da değil. Müthiş bir iyilik var içinde bu kızın, gündelik hayatı aşan, sonsuza uzanan varelüşsal bir iyilik."

Stockholm merkez istasyonuna gelirken, hafif bir ıslaklık vardı havada. Yağmur yağıyor, denemeyecek ölçüde, tuhaf bir ıslaklık. İstasyona Milko¹ ile geldim. Geniş avlusuna girince, onu eve yolladım. Tren, kalkış saati 14.42'yi birkaç dakika geçe, kalktı. İsveç toprağı içinde güneye doğru inince, çok hafif de olsa, güneş de göründü. Tren, yüzeyi bir ayna gibi çevreyi de, gökyüzünü de yansıtan su birikintilerinin yanından geçti. Yol kenarında, bazan, akkavak korulukları vardı. "Koridora açılan kapının yanında –trende sevdiğin yerde– oturuyordun: yataklı kompartımanın kapı yanında." Yalnızdım. Kompartımanın penceresinden, demiryolunun yanına düşen kara parçasını göremediğimden, tren suların yanından geçerken, her yanın sularla kaplı olduğunu sanıyordum. Suların içinde yüzüyordu sanki tren.

Takvime bakarsanız, bugün kışın son günü. Yarın Almanya'da olacağım. Kuşkusuz Alman toprağı başka bir yerdir.

1. *Milko*: Yazarın büyük oğlu. O dönemde 13 yaşında. (Can Yay.)

MART

Saat 7.30'da Berlin-Lichtenberg'de uyandırdılar. Doğrusu biraz güneş var buralarda.

Daha trenin kompartımanında geçirdiğim bu ilk geceden başlayarak, şaşırtıcı düşlerin üzerime çullandığına tanık oluyorum. Düşümde paketten –neyin paketi bu?- bir şey düşürdüğümü fark ediyorum, hiç de aldırış etmiyorum buna. Bir şey düşürmüş olma duygusuyla gezinmeye devam etmek, daha iyi geliyor bana. Koyu kumral bir İsveçli kız, düşürdüğüm şeyi bulmuş, getiriyor. –Neydi getirdiği şey? – Ona bu muştusuna karşılık bir kadeh konyak ikram etmek istiyorum. –Neyin muştusu bu? – Stockholm'daki evde ne konyak bulabiliyorum, ne de votka. (Uyanınca Stockholm'daki evde, ayrılırken, küçük bir konyak şişesinin yarısını bıraktığımı düşünüyorum. Düşümde aradığım oydu sanırım. Akşam da trenin kompartımanında 4 cl.lik bir votka içmiştim. Votka imgesi oradan geliyor olacak). Fakat, düşümdeki Stockholm'daki ev farklı. Düşümdeki ev iki bölümlü ve bahçelik bir yerde. Evde hiç içki bırakmıyorsunuz diye, bölümlerden birinde oturan babamla tartışıyorum. (Oysa babamı yitireli altı yıl olacak neredeyse). Emici bir bebek musallat oldu sonra düşümde. Göğsümü de fena halde emiyor.

Doğu Berlin istasyonu hâlâ tamirde. Her taraf

kazılmış, bekliyor. Geçen eylülde de öyleydi.

Doğu Berlin, trenin penceresinden görünüyor. Kanallar... Tren kanallar üzerindeki köprülerden ağır ağır geçiyor.

Storkwinkel. Saat 11.

Tezer'in¹ 1982'de kaldığı apartmanın çatı katı. Yapı Berlin Senatosuna ait olduğu için, orada daire veriyorlar bana da. Doğrusu çok sevdiğim bir yer. Hallensee'de, kentin tam bitiminde. *Ku'dam*, buradan, bu yokuşun, eski tren istasyonunun bulunduğu yerden başlıyor. Şaşılacak şey. Kaderin çizgileri bazan birbirinin üzerinden geçiyor.

Gerçekten, uzakta, yalnız da kalınca yoklukla karşı karşıyasın. O zaman ilk akla gelen şey: ölüm. Kendi ölümün. Bu arada, onunla koşturulan, kendini öldürme edimi. Bu ilk saatleri atlatmak gerekli. Her zaman çok zor olan bu ilk saatleri...

"Vakit geçecek. Yabancı bir yerde de olsan, kendine bir çevre yaratacaksın. Nesnelerden, senin için sessiz olan insanlardan; konuşamasan da onlarla. Birdenbire, kentte rastlayacağın, sen bu kente daha bu sabah gelmemişsin gibi, ama birşeyler söyleyiveren, bir şey soran, senin nereden geldiğini bilmeyen insanlardan. Bu kentin insanlarından, iklimden, buradaki topraktan bir çevre. Biraz alışınca kendilerinden birşeyler alıverdiğin... kodlar, mesajlar, sinyaller, signaller... Sonra artık yaşam yoluna girecek.

1. Tezer: Tezer Özlü, yazarın 1986'da ölen yazar kızkardeşi. (Can Yay.)

Ne kadar girebilirse.

"Büsbütün yalnızken bir mitoloji de yaratmak zorundasın. Bu defa, bu ilk gün sen yaratmadın onu. O seni gelip buldu. Sonsuz bir rahatlık içinde. Kendiliğinden. 1962'de Paris'te görüp, tattıklarındı bu mitoloji. Sosisler, fasulye konserveleri, bütün o ucuz yemekler... ve Güner Sümer. Onu hatırlıyorsun. Onunla birlikte gelen mitolojiyi.

"Çok iyi bildiğin bir şey bu. Bu dangalaklığı herkes yapıyor: yazıp durarak kendine sahip çıkmak. Yazarken kendine sahip çıktığını sanıyorsun. En büyük sayılmış yazarların da pek çoğu – belki – sanıyor bunu. En yalın insanlar da öyle düşünüyor. Sen de. Oysa yazıp durmak, ne ölçüde insanın kendi kendisine sahip çıkmasıdır. İnsanın kendi kendine sahip çıkması mümkün olsaydı, insanın kurtuluşu pek olasıydı. Ama sen, hiç olmazsa yazmanın kendine çok büyük de birşeyler getirmeyeceğini biliyorsun. Ruhsal açıdan. Sanıyorum, asıl bilincin – sana bir şey kazandıran bilinç – bunu bilmen olabilir."

2 Mart

Yağmurlu bir gün. Ama doğrusu iyi uyandım. Saat tam sekizde.

İçimde bu defaki Berlin ikâmetimin iyi olacağı üzerine bir sezgi var. Çünkü 1984'te *Bir Beyoğlu Düşü*'nü yazmak üzere Wannsee'ye geldiğimdeki gibi bir acılecilik yok içimde. Derin bir sıkıntı da yok. Çatı katı çok güzel: çatının kestiği nefis bir ya-

tak odası, alabildiğine büyük, ışıklı bir salon – çatıda olduğunu mimarisiyle hissettiren –, Hallensee istasyonuna otobüslerin geçtiği yola, demiryoluna – paslı ve kullanılmayan –, ilerdeki açıklıklara, ötede, daha alçakta kalan kentin Charlottenburg kesimine bakan mutfak pencereleri, güzel bir banyo odası. Dün hemen satın aldığım içkiler: viski, votkalar, şaraplar... da çok güzel. Bira sonsuz denecek kadar ucuz burada. Burada yavaş yavaş çalışacağım.

Sabahleyin uyanıp da yatak odasının penceresini açınca kuş sesleri de duydum. Sabaha karşı, ta – hiç görmediğim – Los Angeles’e kadar uzanan karışık, ama sıkıntılı olmayan düşler. Babam gene vardı sanırım. Los Angeles dağlarla çevriliydi. İklim o kadar güzelmiş ki orada, insanda hiçbir hastalık kalmamış.

Berlin’e öteki gelişlerimde de yaptığım gibi, en doğru davranış buydu: geldiğinin hemen ertesi gününü çalışmaya başlamak. Hemen bugün, büyük bir deftere baş bölümünü yazdığım *Pipolar* adlı öyküyü tamamlama işine giriştim. En doğrusu bu. Öykü zihnimde çoktan bitmiş olduğu için onu yazarken zorlanmıyorum.

İyi ki not etmişim şu kısa metnin konusunu: *Lotta Leander’in Solgun Kış Partisi*. Geceleri çalışacağım onun üzerinde. Biraz gerçeküstücü olduğu için, onun üzerinde çalışmak için geceler uygun. Bir resim çizer gibi çalışacağım. İsveç’in son yıllarda yeniden keşfettiği bohem ressamı *Dardel’in*

resimlerini¹ – özellikle de *Dandy'nin Ölümü*'nü – gördükten sonra bu metni yazmaya karar verdim. Çünkü öyküyü yazmak istediğim estetikle, sonradan gördüğüm Nils Dardel'in resim estetiği aynıymış gibi geldi bana. Böylece Dardel tasarımı destekledi. Metni yazmam kolaylaştı. Süsleme yapar gibi, *resim* çizer gibi yazılacak kısa bir metin.

Saat 12 ile 13 arasında televizyonu açtığımda, senatodaki tartışmaları ve protestoları izliyorum. Bir '*Cumhuriyetçi*' konuşuyor. Profaşist bir parti, ilk olarak, Berlin Meclisine girdi. Bu tamamen yeni, şaşırtıcı bir şey.

Öğleden sonra bir süre güneş doğdu. Bu yağmurlu havaya karşın baharın geleceğini muştuluyor sanki. Ardından bulutlar, yeniden gökyüzünü kaplar gibi oldular. Salonun bu Batıya bakan pencerelelerinden görünüş sonsuzca güzel. Steglitz'le Zehlendorf mahalleleri uzanıyor oralarda. Ağaçlar içinde. Kafka'nın 1923-24 kışı, sevgilisi Dora Diamant'la oturduğu yerler. Birçok yazarın mahallesi oraları. Ağaçlar, eski çatılar, ileriye doğru apaçık bir ufuk. Kiremitli, sivri Alman çatıları. Ağaçlar arasında... Bulutlar sanırım kuzeye doğru gidiyorlar. Yarın hava açık olacak.

Ah, bu yörelerini hiç yakından tanımadığım, sadece ağaçlar arasında uzanan demiryolundan geçen banliyö treninin içinden gördüğüm Berlin! Senin ağaçların ne kadar güzel, ne kadar hüznü, bırakılmış, düş dolu!

1. Ressam Nils Dardel (1888-1943). (Can Yay.)

Dün Odile'in¹ bugün de Ahim'in² telefon etmeleri ne kadar iyi oldu; yalnız, çok yalnız olmadığımı duyurdu sanki bana.

Aras'a telefon ettim. Yazmanın ne kadar güç bir şey olduğundan söz ettik.

3 Mart

Akıl almaz ölçüde erotik düşler. Gecenin içindeki erotik uyanmadan sonra, sabaha karşı gördüğüm erotik düşler: güzel makyajlı, saçları iyi kuafedilmiş İsveçli kızlar... çok uzun zamandır düşünmediğim, gerçekliğine de çok dikkat etmediğim şeyler... Bu bilinçaltı denilen kosmos ne kadar da karanlık. Bu yüzden de insan ne kadar bilinemez bir varlık. Erotizmden onca uzaklaşmış olduğumu sandığım bir zamanda, kendimi en kıskırtılmış bir erotizm içinde buldum.

Düşümde, otururken, sağ yanıma gelen 'iyi-ahlaklı' kızın elinden tuttum. Önümde masa benzeri bir şey vardı. Ardından soluma o çok aşırı makyajlı, sarışın, saçları spreyle tutturulmuş, vücut yapısı çok güzel bir kız geldi. Sol elimle onun külotunun kapadığı yerlerini karıştırmaya başladım. Kız bu davranışımın memnun olduğunu belirten bir tutum takındı. Saçları, kirpikleri çok yapay bir biçim-

1. *Odile*: Yazarları Berlin'e davet eden Alman Kültür Kurumu DAAD'nin, o dönemde Berlin'deki sekreterlerinden. Alsas asıllı.

2. *Ahim*: Joachim Sartorius, aynı kültür kurumunun Berlin'deki başkanı, şair, çevirmen, diplomat. 70'li yıllarda Ankara'da Alman kültür ataşesi olarak bulunmuştu.

de yapılmıştı. Sol elimle onun organını okşarken parmaklarımı dar külotundan içeriye sokamadım. Bunu yapabilmem için sağımda oturan 'cici' kızın – o solumdaki gibi şeytansı, baştan çıkarıcı değildi, 'iyi' duygular vericiydi sadece – elini bırakmam gerekti. Sağ elimin parmaklarını kızın külotundan içeriye kolayca sokabildim, kızın suları elime aktı. Parmaklarımı daha derine soktuğumda vajina hafif pütürlüymüş gibi geldi bana. Kızın organından akan sularla kirlenmiş elimi – o orgazm olduğunda – kiltottan çıkardım; yeniden sağımdaki kızın elini tutmak istedim. Ama bu kadar ıslak bir elle o kızın elini nasıl tutabilirdim ki?

Sağımdaki 'cici' kız kalktı. Biraz ötede duran başkalarıyla bir şeyler konuşmaya gitti. Sonra işi bitince, yanda, duvarın dibinde durdu. Son günlerde hamile olduğunu anlamıştı. Gerçek miydi bu? Yoksa bu düşte oynadığı rol gereği miydi? Ona yeniden yanıma gelip oturmasını işaret ettim. Gelmedi. Başını 'olmaz' anlamında salladı.

Makyajlı kızla, alçak yapıları olan bir kasabada – kuşkusuz bir *Vlaminck* kasabası, ama renkler de iklim de daha yumuşaktı – bir sokağın köşesindeydik. Kızın aşırı makyajı biraz daha doğallaşmıştı. Akşamüzeriyle gece arası bir zamandı. Gece içinde gündüz gibi bir şey. Benim sırtım duvara dayalıydı. Kızın üzerindeki giysisi daha sade bir döpiyesse dönüşmüştü. O bana sarıldı. Kalçalarıyla belinin güzel kıvrımlarını gördüm. Kızın yapay yanları yitip gitmişti. "Ne güzel bir gövdesi var" diye düşündüm. Kız bana "Sen beni iyici yap," dedi. "Kaç

gün?" diye düşündüm. "Birkaç gün mü? Bir hafta boyunca mı?" Bu kız İsveçli olduğuna göre, ona üç gün durmaksızın, diye söylemek uygun olur, diye düşündüm. (Ne biçim bir düşünceyse).

Telefon çaldı. Uyandım.

Bütün bu düşler doğruysa, bilinçaltımda, benim bilmediğim, ne büyük bir erotik birikim var? Bu da beni şaşırtıyor işte. Kendi kendimi bile tanımıyor muyum?¹

Gece notları:

"Berlin'e geliyorsun, kendini yazmaya mahkûm ediyorsun. Zaten yapacağın daha iyi bir şey yok. Yazmak. Yazmanın dolduracağı bir yaşam biçimi. Yazarken, öyle sanıyorsun ki, sadece kendi öznelliğinin boşluğuyla değil, bütün hayatta varolan, bütün yaşayanları ilgilendiren boşlukla karşı karşıyasın. O zaman kendi elindeki araçlarla, bu Türkçe sözcüklerle ve 'ifade tarzları'yla, her şeyi, sana gelen her imgeyi dışlaştırabilmen gerekli. Sadece dışlaştırmak da değil, belki, arada, önemli olabileceğini düşündüğün düşünceleri de 'ifade edebilmen' gerekli. Ama, biraz düşününce şu sonuca varıyorsun: 'Niçin önemli olabilecek düşünceler sana verilmiş olsun? Kimsin ki sen?' Yok, yok, kuşkusuz kimsenin 'ifade etmediği' ya da belki çok yaratıcı bir düşünürün, başka koşullar içinde ifade edemediği birşeyler yazabilmelisin. Kuşkusuz zorunlusun

1. Bu düş, benim için o kadar etkileyiciydi ki, onu 1991 bahar aylarında yazdığım *Kanallar* adlı anlatıya da aldım. (D.Ö.)

buna.

"Ama çok açık ki, yazmak denilen bu edimin, ne tür bir varolma biçimi olduğunu bilebilmen gerekli. Zaman zaman bunun nasıl bir şey olduğunu kavramak istedinse de, doğrusu üzerinde çok da düşünmüş değilsin. Bu konuda bir şeyler öğrendinse, en çok metin çözümlemecileriyle edebiyat tarihçileri yoluyla öğrendin. Onlar, dönemlerin yazma biçimleri üzerine de, yazarlar için yazma ediminin ne anlama geldiği üzerine de – onların yaşamına da, dönemlerin ruhuna da bakarak – kesin, açık, bazan da güzel şeyler söyleyebiliyorlar. Ama gene de yazarların ediminin onlara bu düşünsel biçimleri sunduğunu biliyorsun. Ama bu düşünce de bütünü doğru değil. Yazmanın ne olduğu, o dönem, o yazar için ne anlama geldiğini söyleyen metin çözümleyicileri, yazarlar bu konuda kendilerine belgesel veriler sunmasalar da, belki gene de varacaklar bu alandaki düşüncelerine. Öyle sanıyorum ki, onların içinde de birçok yaratıcı insan var. Kurgusal yapıtlar yazmasalar da. Kurgularını yazarlar üzerine, o metinler üzerine yapıyorlar. Ama baştan sona yazma (yaratma/kurgulama) eyleminin içinde yaşayan biri, kendisinin yeni şeyler yarattığını nasıl bilebilir? Belki sonradan, yazdıkları üzerinde bilinçli düzeltmeler yaparken, aylar sonra, biraz fark eder bunu. Sonra, uzun yıllar sonra, yazdıklarını okuyorsa, o zaman. O da ne ölçüde? Bir yazarın yazdıklarının değerini, değersizliğini, biraz sezmesine belki olanak vardır. Ama yazarın kendi yazdıklarının değerini bilebilmesine olanak yok.

"İlk gençlik yıllarından yazar daha çok esinlerle iç içe mutlaka. Nereden geldiği belli olmayan bir yığın imge, yığınla simge geliyor kaleminin ucuna. Ama sonraki yıllarda, her şeyi ölçüp biçmek zorlaşıyor. Geniş bir yaratış ortamında, sırf senin olan buluşlar hangileri? Onları inceden inceye gözden geçirmen gerek.

"Gençlik yıllarında yazdıklarıyla yetinebilenlere, bitmeyen bir kalıt gibi onları kullanıp duranlara ne mutlu. Yoksa, sonradan sonraya yazarlık, bir kendi kendini yeme durumu olup çıkıyor."

4 Mart, Cumartesi

Kapalı bir hava. Açık gri bulutlar epeyce yüksekteler. Berlin'in üzerindeki gökyüzü. Çatı katının penceresinden çatıları ve yapraksız ağaçları görüyorum. Kuşkusuz yakında Wannsee'yi yeniden görmeye gideceğim.

Öğleden sonraları uykuya dalmak yüzünden uykularımın düzenini bozmaya adayım. Gece, keşke bulvar üzerindeki *Musik Café*'ye gitseydim. Bir yığın gençle doludur orası. En güzel genç kızlar da... Barda içmiyorlarsa, masalara gelip gidiyorlardır. Oraya gitseydim, belki başka imgeler edinebilirdim; oradaki görünüşler belki bilinçaltımın başka bölümlerini harekete geçirirlerdi.

Sabahleyin, son daldığım uykudan, saat 10'da uyanmadan önce, küllenmiş bir aşkın beni yeniden yoklayıp ezmesine, düşüme girmeye çalışmasına neden olan bu: uykularımın düzensizleşmeye başla-

ması, o öğlen uykuları.

Saat 13'ten sonra Savignyplatz'daki, bütün yazarların uğradıkları, *Autorenbuchhadlung*'a gittim. Ardından da, orada başlayan şampanyadan sonra, biraz alkollerini denedim.

Paris Bar'a da göz attım. Anılarla yüklü orası benim için. Nefis bir barı, sokağa bakan bölümleri var. Kendi başıma bir *calvados* içtim orada. Doğrusu lokal hiç bozulmamış, sanki daha da güzelleşmişti. İyi ki bu lokanta üzerine *Charlottenburg* adlı öykümde biraz birşeyler yazmışım.

5 Mart, Pazar

Uyandığımda nefis güneşli bir sabah başlamıştı. Baharın geleceği belliydi.

Güneş, gerçekten güneş var. İlk gençlik yıllarımı geçirdiğim İstanbul'da, Fatih'teki odama vuran güneş gibi vuruyor güneş. Ben de ruhça o günlere dönebilsem. Yaşam üzerinde çok daha umutlu, kendimi birşeyler için sıkıştırmadan, umutsuzlukları derinleştirmeden yaşayabilsem.

Bu pazar günü, baharın yaklaştığını muştulayan güneş de çıkınca, Berlin'de kendimi, Stockholm'da olduğundan çok daha rahat hissetmeme karşılık, gene de, Stockholm'dakine göre karanlığı belki daha az tünellerin içinden geçtiğimi fark ettim: erotik dinamğin ortaya çıktığı tüneldi bunlardan biri; sonra başka bir tünel: kısa bir süre duyulmuş, sonra unutulmaya bırakılmış bir aşkın kendini hissettirmek istediği tünel... Sonra yaşamın kö-

tümserce kavranılışı yüzünden oluşmuş yığınla küçük tüneller... Sorumlulukların yüklenildiği, sana sorumluluk olarak dayatılan şeylerin tünelleri. Yitirdiğim özgürlükler ya da özgürlüklerin getirdiği kölelikler...

Bunlardan iyice uzaklaşarak doğal yapıma yaklaşabilsem. Bahara doğru uzanan bu haftaların getirebileceği en büyük kazanç bu olacak.

Güzel havada, saat 11.30'dan sonra bütün Hubertus Allee boyunca yürüdüm. Hubertus Allee bitti, Teplisser Strasse başladı. Teplisser Strasse'nin Hohenzollern Damm'la birleştiği yerde bir *Bistro Hemingway* var. 1982'de Berlin'deyken bu yolu yürümüştüm. Ne güzel köşkler, Roseneck'deki yol ağzında ne güzel, küçük dükkânlar var.

Biraz yalnızlıktan – belki benim kendi yalnızlığım – , biraz sessizlikten başka bir sorun yok. Geniş, açıklık, güzelim bir yer. Geniş bir çatı katında oturuyorum, bundan güzel ne olabilir.

Aras'la Bistro Hemingway'izi ziyaret edeceğiz.

6 Mart

Dünkü gibi güneşli bir gün başladı. Ama havada pus var. Bakalım güneş, daha sonra, pusu dağıtmayı başarabilecek mi?

Düşler gene derinlere indiler. Açıkça ortaya çıkmıyorlar, imgeler olarak belirmiyorlar. Uyurken, bilincimin derinliklerinde bir yığın kımıltı vardı, ama bu gece düşünemedim.

Dün hiç içki içmedimdi.

Öğleye doğru ve öğleyin nefis bir bahar havası geldi yerleşti. Neredeyse terletecek kadar sıcak.

Akşam Christa'yla¹ telefonla konuştuk.

Hallensee'yi de gezdim bugün. Evime yakın, küçücük bir göl. Çevresi park. Çok güzel birkaç köşk var kıyısında. Unutulması zor bir güzellik.

Ulla² ile çocuklar, tatilden yararlanarak, dağa gitmişler.

7 Mart

Düşlerim bastırdı. Onlar derinlere kaçıp saklandılar. Açık seçik düş görmüyorum. Ama rahat uyudum.

Gene güneşli bir gün başladı. Sabahleyin gezintiye çıkmakta acele edeceğim.

Bu Topplitzer/Strasse'nin Hohenzollern Damm'la birleştiği yer ne kadar güzel. Öğleden önce, gene oraya kadar yürüdüm. Otobüs durağının yanı başındaki bankta oturdum. Buradan, yirmi dakikada bir geçen otobüslerden biri, sanırım Zehrendorf'a kadar gidiyor. Oradan banliyö trenine binerek, hemen Wannsee'ye varmak mümkün. O yörede işleyen banliyö treni, ne kadar güzel, ağaçlıklı bir doğanın içerisinden geçer. Berlin'in yönlerini yeni yeni öğreniyorum. Bulduğum yerden batısı bütünüyle

1. Christa: Christo Moog Doğu Almanya asıllı Alman kadın yazarı. Yazarın 1984'den arkadaş. Yayınlanmış iki kitabı var: *Die Fans von Union* (Öyküler, Claassen Yayınevi), *Aus tausend grünen Spiegeln* (Katherine Mansfield'in yaşamı üzerine bir roman) rororo ed.

2. Yazarın karısı Ulla Lundström. (Can Yay.)

bütünöyle Grönewald, içinde atla dolaşılan o büyük orman.

Wannsee. Colloquium. Işıltılı, üzerinde küçük gemiler işleyen göl. Onca yaşayıp da, içimde yer etmiş olan yer. Sevdiğim banliyö. Kleist'ın mezarı. Taşların üzerine konulmuş çiçekler.

Bugün öğle uykusuna yalmaya karar verdim. Çünkü kendimi yazmaya verdiğim dönemlerde, bu öğle uykuları, çalışma, düşünme, biriktirme dönemleri oluyordu. Bugün yatarak, kendi edebiyat konusundaki çalışmalarımı düşüneneğim. Daha doğrusu, aslında, belki az yazmış olname karşın, edebiyat üzerinde çok çalışmış olduğumu düşünüyorum; bunun üzerinde düşüneneğim öğle uykusuna yatarak.

İşin doğrusu, uzun yıllardır – belki otuz yıldır – yazınsal şeyler yaratabilmeyi, kendimde, kendi haline bırakamamıştım. Durmaksızın birtakım metinler okumak, durmadan da onlar üzerinde düşünmekti yaptığım. Her yeni metne başlarken de, onda, yeni biçimler bulmak üzere başlıyordum, okumaya da, kendi yazdığım metinlere de. Her yeni metinde, yeni bir şey, kendince bir özgünlük arıyordum. Bunun yanında, esin denilen o beklenmedik şeyi, hiçbir zaman, büsbütün kenara atmamakla birlikte, kendimi yazmaya zorladığım zamanlar da oldu.

Yazmak, acı demesem de, bana sıkıntı veriyor. Ne yalan söyleyeyim, acı da veriyor.

Sanırım yapamadığım şey, edebiyat mühendisliği oldu. Diyeceğim, genelgeçer bir plan yapmak,

gerekli belgeleri de toplamak, onların yardımıyla, kendimi, yeni bir şey aramaya zorlamaksızın, belli bir iş yapar gibi – acı da çekmeksizin – yazmak, yazabilmek. Bunu yapamadım. Her zaman da topladığım belgeler çok azdı. Küçük birkaç kâğıt parçası. Sanırım bu profesyonel bir yazar tavrı değildi.

Ama şimdi, yazmak istediğim şeyler karşısında duyduğum derin sıkıntıları düşünüyorum da – bu sıkıntılar bazan verimsizlik olarak da görünüyor gözüme – yazmak konusunda belli bir rahatlığa varmamış olmama şaşıyorum. Çok daha kolaylaşmalıydı bu iş. Artık bunca yıl sonra, bunca çalışmanın sonucunda, yazmak istediklerim kendiliğinden akıp ortaya çıkmalıydı sanki. Hayır, hiç de öyle değil. Hep aynı sıkıntılar, acılar. Bu bir yetersizlik belirtisi midir? Bilmiyorum.

*İthaka'ya Yolculuk*¹, biçim ne denli kolay görünürse görünsün, ne kadar büyük güçlüklerle karşılaştım. Her bölüm yeni bir öykünün doğuşu, biçimlenişi kadar zor oluyor; beklenmesi gerekiyor ve ne kadar da zorluyor beni. Oysa, daktiloya kâğıdı geçirip yazıp durabilmeliydim bunu.

8 Mart

Hava kapandı. Bulutlar ne çok yüksekte, ne de çok alçaktalar. Kuzeydoğuya doğru da sis var.

Düşümde Ulla'yı gördüm. Evden kaçmış, Pa-

1. *İthaka'ya Yolculuk*: Yazarın beş, altı yıldır üzerinde çalışmakta olduğu bir yeni roman metni. (Can Yay.)

ris'te Fedo'nun¹ evinde bir gün kaldıktan sonra, bir arkadaşıyla İtalya'ya geçmiş. Orada bir kursa katılacaktı. Müthiş idealist bir kursmuş bu; yeni açılan bir çalışma alanı üzerine bilgiler öğreniliyormuş orada. Kursu bitirince Kars'ta çalışacaktı. Çocukların bakımı bana kalmış. Olan biteni, Paris'te, Fedo anlatıyor bana. Ulla bana hiçbir haber vermemiş; çünkü "Fedo, nasıl olsa anlatır," diye düşünüyormuş. Düşümdeki Paris çok eski bir Paris'ti. Güzeldi, ama eski yapıları, dar sokaklarıyla, İstanbul'daki eski Karaköy çevresini andırıyordu. Yapıları işlemelerle süslü bir eski Karaköy. Yapıların yüzleri koyu renkli, siyahımtırak, kahverengi arasındaydı. Düşümün içinde, sanırım, ben artık İstanbul'da yaşamaktaydım. "Ulla, Kars'ta çalışacağına göre, gene de çok uzağa kaçmış sayılmaz," diye düşündüm.

Neyse ki, öğleye doğru Ulla, İsveç'ten dağdan (fjällen) telefon etti.

Kreuzberg'de gezdik. Doğrusu, bu mahallenin yansıttığı uluslararası-toplumsal olgu, çok büyük bir olgu. Uzun uzun incelenmeye değer. Berlin'in, aynı zamanda, bir Türk kenti de olduğu söylenebilir.

Kreuzberg'e birlikte gittiğimiz romancı Güney Dal, beni bir dükkâna soktu. Esas olarak bir börekçi dükkânıydı bu. Ama baklava, telkadayıfı gibi tatlılar da vardı. Dükkânın sahibi de oradaydı. Bir marmış bu adam. Kreuzberg'de yaşıyor, ama bu işi yapıyor. "İş, telkadayıfı dökmeye kadar vardysa

1. Fedo: Yazarın gençlik arkadaşlarından; Paris'te yaşayan Feridun Metin. (Can Yay.)

- çünkü mimar telkadayıfı döküyordu o sırada - Türklerin buradan gitmeye hiç niyetleri yok demektir artık," dedim Güney'e. Mimar çalışmaya uygun, alçakgönüllü bir biçimde giyinmişti. Bana öyle geldi ki, bilinçaltı sıra özlemi yüzünden yapıyor bu işleri. Ruhsal rahatlığını böylece bulmuş. Orada biraz baklava ve börek yedik. Müthiş ucuzdu.

Kreuzberg'de anarşistlerin devam ettikleri kahve de çok ilginçti. Doğrusu görünüşleriyle, herkesten, her yerde bulunan insanlardan farklıydılar. Kahvenin yakınlarında, doğrudan doğruya *Toscana* yöresinden gelen şarapların satıldığı bir mağazen/dükkân vardı. Berlin'de her şey bulunabilirdi. Doğrusu bir metropoldü burası.

9 Mart

Kış yeniden döndü geldi sanki. Yağmurlu, serince bir hava.

Ama öğleye doğru hava değişti. Güneş çıktı. Yeterince de ısındı ortalık. "Bahar ağır basacak bu yıl. Bahar ağır basacak!"

Akşamüzeri Ahim telefon etti. "Yarın öğle yemeğini birlikte yiyelim," dedi. Ama onun çok çalıştığını bildiğimden, zamanını almak istemedim. "Nasıl olsa, senin doğum gününde görüşeceğiz," dedim. "Berlin'in yabancısı değilim ki ben. Kendi kendimi iyi idare ediyorum."

19 Mart Ahim'in doğum günüydü. Mommsen Strasse'deki, çok geniş salonları olan evinde kutlanacaktı. Oraya gidecektim, orada görüşebilecektik.

Akşama doğru yürüyüşe çıktım. Roseneck'ten döndüğümde, Hubertus Allee üzerindeki, gezintilerim sırasında gözüme garip görünen, ismi Beaujolais sözcüğü parçalanarak yapılmış Jo/Beau/Lais adlı, bahçe içindeki biraneye girdim. İçeride bira fıçıları, yüksek masalar, gerçek asma dalları dekorasyonu vardı. 1970 yıllarında Celâl Sılay'la sık sık uğradığımız, Harbiye'deki Bursa kebabçısının bahçe bölümünü andırıyordu. Dün Kreuzberg'de gezinirken, Elmadağ'dan tanıdığım Tuna adlı bir arkadaşına daha rastlamıştım. "Acaba ona rastladığım için mi, düşünüyorum Harbiye'deki Bursa kebabçısını," diye düşündüm.

Jo/Beau/Lais'de işadama benzeyen adamlar, hariçten gelmiş ticaret erbabı, bazı ortanın üstünde memurlar var gibi geldi bana. Birkaç profesyonel kadın da vardı ve bana öyle geldi ki, burası daha çok, biraz para sahibi olanların 'hafifmeşrep' kadınlarla buluştukları bir yerdi. Gene de iyi bira içiliyordu. Barmenler çok terbiyeli, işlerinin ehliydi. Tuhaf, oldukça tuhaf bir yerdi bu birahane.

10 Mart

Sabahleyin Ferit'ten (Edgü), Christa'dan (Mog), Ataman'dan (Dalaman) telefonlar... Christa, yeni doğmuş olan küçük kızı Linda Mirabelle'i görmem için evine davet ediyor. Yarın onları ziyarete gideceğim.

Kapalı hava. Camlarda yağmur izleri. Ama, be-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

nim oturduğum çatı katından, bu kenti çatılar üzerinden görme güzelliğine doyum yok. Yatak odasının penceresine sırtımı dayadığım zaman, kentin görünüşü, sevdiğim Berlin resimlerindeki gibi. Salondan görünense, eski, dik çatılı, bahçeler içindeki evlerin çatıları, güneybatıya doğru uzanan düzlükte, ufka kadar uzanan ağaçların tepeleri.

Hayır, hayır, bahar gelmemek, güneş çıkmamak için direniyor. Öğleye doğru bulutlar yükseldi; öğleden sonra da güneş ortaya çıkmaya başladı.

Öğleden sonra, havanın basıklığı yüzünden, salondaki geniş koltukta uykuya daldım. Yarı uykumda sanrısıl bir durum. Kendi kendime sesleniyorum ya da bir ses sesleniyor bana: "İşte başka bir yere geldin, annen buraya gelebilir." Yarı uyanır gibi oldum. -"Hayır, başka bir yerdesin, ama burası onun bulunduğu yer değil." Acıyla uyandım. Başka bir yerdeyim elbette: Berlin'deyim. Berlin! Ama onun bulunduğu yere ne kadar da uzak.

Öğleden sonra uykuya dalarsam, zihnim boşluklarda uçuyor; ayrılıkların, uzak düşmüşlüklerin acısıyla kıvranıyor zihnim. En derin yerlere gömülmüş acılar, bilinç düzeyine çıkıyorlar. Bu son dokuz yılda acısını çektiğim yalnızlıkların, ayrılıkların, özlemlerin... acısı, gelip kapıyı çalıyor. Bu öğleden sonra uykuları çok tehlikeli.

11 Mart

Öğlen uykularına karşı kendimi koruyabilmeliyim. En derin bir melankoliyi suyun yüzüne çıkarı-

yorlar. Sularda boğulmuş Ofelya'nın, nilüferler arasından yüzen cesedi gibi. Bilinç, bu uykularda, derine çekiliyor; orada yuvalanmış, seni bekleyen tehdit, çağrışımlar düzeyine çıkıyor. Dün, bu yüzden, ayrı düşmüş olmanın acısıyla ne kadar sarsıldım. Ama, ne mutlu ki, sabahleyin büyük ölçüde kurtulmuştum, o ağır melankoliden.

Bugün bulutlar çok yüksekte. Güneş de, sabah-tan başlayarak göstermek istiyor kendini. Gelecek sıcak bir bahar, bilinçaltımdaki canavarları etkisizleştirecek sanki.

Ziyaretler, ziyaretler, ziyaretler... İçkiler... Böylece öğle zamanı bastıran, bilincimi aşan, o korkunç yalnızlık duygusunu bastırabildim.

Moabit'te -Fransa'daki mezhep kavgalarından kaçan Protestanların birkaç yüzyıl önce yerleşmiş oldukları bu eski, hüzünlü mahallede- Christa'nın evine giderken, taksiden, üzerine camdan, koskocaman bir Türk bayrağı yerleştirilmiş, köşeye düşen bir dükkânın yanından da geçtim. Ayrı düşmüş Türkler... Göçmen insanlar... Belki benden daha çok yalnızlar. Öyle sanıyorum ki, Türklerin bu kentteki durumları, eskiden Yahudilerin durumlarıyla aynı.

Christa'yla Henri'nin kızı Linda Mirabelle, henüz otuz dört günlük. Henri İsveçli. Moabit'te, bu eski evde büyüyor bu bebek.

Moabit, Christa'nın büyüdüğü Orta Avrupa kentine mi benziyor? Christa'nın çalışma masasının üzerinde, o kentin sokaklarının bir fotoğrafı var. Ama sanıyorum, Moabit, daha bir bırakılmış gibi.

Erkenden güneş doğdu.

Akademie der Künste'deki ödül törenini izledikten sonra Wannsee'ye gittim. Bu edebiyat ödülleri, tamamlanmamış romanlara veriliyordu, yazarların yapıtlarını tamamlamaları için. Bu yıl ödül verilen iki yazarı da dinledim.

Zoo-banliyö (S-Bahn) istasyonu da dahil, birçok istasyon onarım halinde. Wannsee istasyonu da. Banliyö treninde de, Wannsee'de de büyük bir halk kalabalığı vardı. Havanın güzelliğinden olacak. Wannsee'de Colloquium binasında kaldığım dönemlerde görmediğim ölçüde büyük bir kalabalık. Bahçeli Loretta lokantası da iyiden iyiye doluydu. Colloquium'a dışarıdan baktım. Eskiden de burada bekçi olan genç adam, çiçekleri suluyordu. Her şey yerli yerinde. Wannsee'nin suyu daha bir temizmiş gibi görünüyor. Yaşamımda yer tutmuş olan bu yer. Yeniden orada olmamı şaşkınlık içinde düşünüyorum. Dönüp dönüp aynı yerlere geliyoruz sanki. Tezer, beni 1980 kışında bu yapıya getirdi ve burası yaşamıma girmiş oldu. 1984 kışına doğru, burada iki ay kalıp, *Bir Beyoğlu Düşü*'nü yazdım. 1986 yazında, gene gelip burada yazdığım *Berlin'de Sanrı*'yı da burada imgeledim. Sonra bu 'sanrı' devam etti. Wannsee! Orada, Berlin'de, herhangi bir yerde olduğumdan daha yalnızdım. Wannsee, benim yaşamım, yalnızlığım, ölümüm, diyeceğim.

Loretta lokantasının önünden geçip, karşıdaki ağaçlıklı sokaklara girdim, Kleist'in mezarının bulunduğu yere uzandım. Eskisi gibi duruyordu. Büyüğe, oval bir saksıda çiçekler vardı. Bir de dallarına, kırmızı bantlar takılmış, yeşil bir buket. Oldukça taze.

İstanbul'da, Boğaz'ın kıyısındaki Kabataş Lisesinde, henüz on beş, on altı yaşlarında bir öğrenciyken okuduğum, ölümü, üzerimde silinemez izler bırakan bu şairle, sonradan, ben elli yaşına doğru yol alırken, bu kadar içli-dışlı ilişki kuracağımı, mezarını da, böyle belki altıncı, yedinci defa ziyarete geleceğimi nereden bilebilirdim? Onun mezarının nerede olduğunu bile bilmiyordum oysaki? 1984'te, yukarıdaki bina Colloquium'da çalışırken öğrendim, bunca yakında olduğunu.

İkide bir oradayım işte. Kuşkusuz Kleist'in kötümserliği, Prag'da yaşamış olan Kafka'nın kötümserliğinin öncüsü idi.

"Wannsee! Hepsini sen duyurdun bana, yazacaklarımı dikte ettirdin sanki."

Doğrusu, Berlin'e bu gelişimde de, hiç alışmış değilim henüz. Duyduğum yabancılık, ikide bir irkiliyor beni. Öte yandan onu tanımamın da bitmediğini düşünüyorum. Niçin, hep "Berlin! Berlin!" diye sayıkladım durdum? Stockholm'daki çalışma odama, kocaman, siyah-beyaz bir afişini astım. Niçin hep Berlin'e yeniden geleceğim günleri bekledim?

Bu gelişimdeki ilk birkaç gün iyiydi. Şimdi kaç gündür, öğlen uykularımın depreştirdiği bir acıyı

çekmiyor muyum? Berlin’de yalnız olmanın acısını. Berlin, yalnızlığı kışkırtan kent değil miydi? Tezer de bunu, böylece söylememiş miydi bana? Onun sözü değil mi bu? Ondan öğrendiğim bir şey. Kendi yalnızlığımın sınırlarını mı özlediğimden geldim buraya? Ölümü çağrıştıran o mutlak yalnızlığın.

Biliyorum, gene eskisi gibi olacak. Günlerin yarısı bu türlü ruh dalgalanmalarıyla geçecek. İkinci yarısıysa tatlanacak. Berlin’den ayrılırken, zaman en tatlı biçimini almış olacak.

Hep çelişkiler üzerinden akıp gitmiyor mu günlerimiz?

Dün de, ‘ondan’ önceki gün de, ciddi ciddi – çok uzun zamandır ilk defa – yazmayı büsbütün bırakmayı düşünmedim mi? Yazmak beni mutlu etmiyor. İnsanların arasına girmeliyim. Yazmayı, belki gerçekten bırakmalıyım.

13 Mart

Sabahleyin, pencerede gene yağmur izleri.

Biriktirdiğim parayla, sonbaharda Amsterdam’a gidip, *Kanallar* adını verdiğim anlatıyı yazacağım. Ardından da artık bir şey yazmaya zorlamayacağım kendimi.

Benim konuşabileceğim insanlar kalmamış. Bu sorunu şimdi birdenbire açık seçik anlayıverdim. İçimi üzüp duran bu. Benim asıl konuşabildiğim insanlar babamla Tezer’miş. Beni önyargısız, art niyetsiz dinleyen, anlattıklarımın sonunda bir espri

bekleyen, bana ilginç şeyler anlatan (konuşma biter gibi olunca babam eski dönemlerden gülünç bir örnek koyardı ortaya, Tezer'se zaten hayal gücü ve mizahıyla yapıp dururdu bunu).

Hochmeister Platz'daki postaneye gittim. Bu blokun bir yanı Nestorstrasse, öte yan Cicerostrasse. Latin çağrışımlar. Gerçek bir sonbahar havası var bugün. Bulutlar bir ara yükselir gibi oldu, ama öğleye doğru alçaldılar. Yolda fantezi şişeler gördüm, dükkânın önüne, kaldırıma bırakılmışlardı. Gerçek bir ıssız ada şişesi gerekli bana; içinde bulunduğum yeri yazacağım, sağlam bir mantarla kapatıp denizlere salacağım.

Lotta Leander'in Solgun Kış Partisi, bayağı, kendi estetiği içinde küçük bir hikâye oluyor.

Güneş çıkma girişiminde bulunduyorsa da, çıkmadı; öğleden sonra bulutlar daha da kararmaya başladılar.

Yatak odasının penceresi, bu arka pencere... artık trenler uğramayan Hallensee istasyonunun çevresini, köprünün altında uzanan paslanmış demiryollarını gösteren, önünde yapraksız bir ağacın eriştiği pencere... en güzeli orası. Berlin'deyim. Şimdi ben oradayım. Berlin! Yıkılmış kent Berlin!

Gece Kreuzberg'deki geniş bir lokantada – köşeye düşen güzel bir yapıydı – Türkler için düzenlenmiş bir kokteyle gittik. Yemekler çok güzeldi. Aras, bana önceden kokteylin Türkler için düzenlenmiş olduğunu söylemedi.

Rüzgâr bulutları sürüklüyor. Güneş, bir aralık bularak çıkmaya çalışıyor. Öykünün sonuna yaklaştım.

Kuzey Avrupa'nın bulutların arasından görünmeye çalışan güneşi, solgun güneş... salonun boydan boya uzanan pencerelerinden onu gözlemeye çalışıyorum.

Akşam kendi üzerimde düşünmeye karar verdim. 1987 Kasım ayında Stockholm'da, aniden içine sürüklendiğim derin karamsarlık. Karanlık bir gün. Orada yazı yazmayı içimin çekmemesi. Türkiye'yi çok yabansı görmem... Bütün bu sorunlar gerçeğin üzerinden kaydığımı gösteriyor. Eski kimliğimi bulmalıyım. Öğleden sonraları bazan sıkıntıdan bilincimi yitiriyorum sanki. Kurtulmalıyım bunlardan.

"Artık çok gezmek, uzaklara gitmek istemiyorsan, kendi kendine bir sorun yapma bunu. Kendi oturduğun evin çevresinde bütün bir gün neden geçmesin. En mutlu insanlar öyle yapanlar değil mi?

"Böyle içinin sıkıldığı dönemlerde çalışan insanları hatırlamalısın: işçileri. Çalışmaktan, kendileri üzerinde düşünmeye zamanları kalmayan insanları. Onların hiç canları sıkılmıyor. Kendini işçi gibi çalışmamakla suçluyorsun. Böyle günlerde, çalışan işçilere imrenerek bakmıyor musun?"

Çok rahat uyudum. Uyandığımda saat 7.30'du. Bunu az içki içmeme borçluyum. Sabaha doğru görüp durduğum düşler içinde rahatsız edici bir görüntü yoktu. Düşlerin sonuncularından birinde, İstanbul'da, vızır vızır işleyen tramvaylardan birine, Beyoğlu tarafından Fatih'e doğru giden bir tramvaya bindim. Önce bir vagonluydu, Ardından iki vagonlu oldu bu ferahlık verici tramvay. "*Öyle bir, öyle bir hızlı gidiyordu ki tramvay..*" Ama bütün tramvaylar makaslarda yollarını şaşırmıyorlar, her biri başka bir yöne gidiyordu. Hiç de bir çarpışma olmadı.

Lotta Leander'le ilgili küçük öykü bitti. Sonu gene bir iğretileme derinliği kazanmadı. Ama gene de iyi sayılır. Gerçeküstücü olduğu halde gerçeği betimleyen bir öykü.

Öyle sanıyorum ki, bugüne kadar geçirdiğim sarsıntılara, kararsızlıklara, duyduğum iticiliklere karşın *İthaka'ya Yolculuk*'un bazı parçalarına başlayıp onları yazabileceğim belki de.

Bulutların ardında solgun güneş, camlarda yağmur damlaları.

Bütün gün yağmur yağdı.

Karanlık basıyor. Arka pencerede, küçük bir Eiffel Kulesini andıran kulede ışıklar yanıyor. Bulutlar doğuya doğru uçuşuyorlar. Koyu renkli bulutlar. Hey gidi Berlin! Sen de bir kuzey kentisin.

Sabahleyin çok erkenden güneş doğdu. Yatakta uzanırken Henry Miller'i düşündüğüm için, Cem Şakir Kabağağaç¹ aklıma geldi. Çünkü, çok gençken Miller'in bir kitabını – ilk karşılaştığım kitabıydı bu – o vermişti bana. Cem Şakir öldüğünde, tam benim yaşımdaydı. Ölüm düşüncesinden uzaklaştığım halde, onun ölümü aklıma geldi böylece. Ama uzaklaşmışsam ölüm düşüncesinden, yaşamı da elde edebilmeliyim.

Kent dışında da, içinde de uzun yürüyüşler yaptım. Sonra, eski daktilomun aynısı olan, küçük bir daktilo satın aldım. Öğle yemeğini yemek için Savigny-Platz yakınındaki Ristorante Latino'ya gittim. Daktilonun alınması içimde müthiş bir yazma isteği uyandırıyor. Amsterdam'da yazmayı düşündüğüm *Kanallar* adlı anlatıyı burada yazmak, böylece de, bu defa da Berlin'de ciddi bir iş yapmak isteği. O anlatının ayrıntılarını burada ele geçirememek pahasına.

Sonra da kahve ile konyak içtiğim *Rosalinde* kahvesinde de devam etti bu düşünce.

Gene düşünmeli, uykuda düşünmeli, sabahı beklemeli.

Gece Server Tanilli telefon etmiş. Melih Cevdet Anday Strasbourg'a gelmiş, birlikte beni iki defa Stockholm'dan aramışlar.

¹ Cem Şakir Kabağağaç: Halikarnas Balıkcısı'nın kardeşi Suat Şakir'in oğlu. Ressam Aliye Berger'in yeğeni. Yazarın gençlik arkadaşlarından. (Can Yay.)

Sıcak bir bahar mevsimi yaşayabilmek istiyorum. Gerçekten güneşli bir bahar bekliyorum. Onun için her gün havanın durumunu not ediyorum bu deftere de. Bugün, çok erken saatlerde de çok aydınlıktı ortalık. Ama yataktan kalkma saati geldiğinde, artık, bulutlarla kaplanmıştı gökyüzü. Camlarda yağmur damlacıkları var. Ufka doğru bulutlar biraz aralanıyor, bir aydınlık sızıyor oralar-dan. Bulutlar batıdan doğuya doğru gidiyorlar.

Melih Cevdet Anday'ı İstanbul'daki evinden aradım. Telefonunu akşam Server Tanilli'den almıştım. Ne kadar güzel bir görüşme oldu. Gerçekten yaratıcı insanlar, çoğu zaman aydınlık saçıyor-lar çevrelerine.

Bütün gün hava kapalıydı, ağırdı, yağmur ara sıra hep yağmayı sürdürdü.

Bugünlerde yazamamanın, kendi açımdan pek de önem taşımadığını düşündüm. İçime öyle geliyor ki, yazabileceğim günler gelecek. Kaç defa yaşamadım mı bu durumu? Bu defa Berlin'e gelişimde, kesin bir tasarı yoktu elimde. Oysa, öteki iki gelişimde, kesin taslaklarla gelmiştim. Yazdım da istediklerimi.

18 Mart, Cumartesi

Güneşler içinde bir gün başladı.

Uzun uzun yürüdüm. Kentin merkezine indim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Alışveriş yaptım. Kranzler kahvesinin kaldırımına oturup güneşlendim. Bir yığın insan geçti önümden.

Gece, Fasanenstrasse'deki Literaturhaus'a gince, üzerime çöken kederli havanın izi kalmadı. Hem bazı tanıdıklar gördüm – Ahim ve Karin başta olmak üzere – hem de aşağıya bara inip konyak yudumlamaya başlayınca bütün bunaltılar uçtu üzerimden. Demek dışarılara çıkmak gerekiyor. Sık sık. Orada her ulustan kültür dergisi redaktörleri vardı. İsveç'ten de. Mme Gustaffson¹ bana uzun uzun baktı. Ben bildik vermedim.

19 Mart, Pazar

Sabahleyin sokaklar bomboştu. Burada da, Hallensee istasyonu çevresinde de, hafif meyille aşağıya doğru uzanan Kurfürstendamm'da da. Doğum günü için Ahim'e çiçek alacaktım. Çiçekçi saat 12'ye kadar açıktı. Zamanı gelince merdivenleri indim, apartmanın iç avlusunda, 1. katta oturan Amerikalı yazar Raymond Federman ve Viyana asıllı karısıyla karşılaştım. Daha önce, ayaküzeri aynı yerde tanışmıştık.

"Nereye gidiyorsunuz?" dedi Federman.

"Ahim'in doğum günü toplantısına," dedim.

"Biz de oraya. Beraber gidelim."

Çıktığımızda bir otomobilin kapısını açtı Federman.

1. *Madeleine Gustaffson*: İsveçli bir edebiyat eleştirmeni, gazeteci. (Can Yay.)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranthey.org>

"Bu otomobil de nereden çıktı, M.Federman."

"Paris'ten kiraladım. Tabii, New York'dakini getirmek olası değildi."

Ben bir taksiyle gideceğimi sanıyordum. Federman, doğrusu sıcak bir insandı.

"Biz Musevi asıllıyız," dedi Federman. "Ben Paris'te büyüdüm. Buraya, Berlin'e gelişim New York'da büyük dedikodu konusu oldu. Almanları af mı ediyormuşum?"

"Ama çok zaman geçmedi mi artık."

"New York'dakiler için değil. Gerçekten çok dedikodu ettiler."

"Şaşılacak şey."

Mommsenstrasse'deki evin kapısı otomatiklerle açılmadığı için, kapıyı ev sahibi inerek açıyor. İkiz küçük kızlar da oradalar. Geniş merdivenlerden çıktık. Büyük evin salonlarına girince her şey değişti. Doğrusu bayılıyorum bu salon yaşamına. Çeşitli uluslardan insanlar vardı orada. Beyaz saçlı bir Amerikan kadın. Genç bir Brezilyalı ressam kız. Sonra İtalya'da oturan gene genç bir Brezilyalı ressam: Antonio Dias. Rusya'dan gelmiş ressam İlya Kabakov, ne yaptığını bilmediğim bir İtalyan, Berlin'de dört yıldır oturan – tabii özel izinle – Doğu Almanya'dan bir ressam, karısı ya da kızı, genç bir kadın, Alman bir şairin karısı, Ahim'in sekreteri, karısı Karin, Gürcü film rejisörü Otar Iosselioni...

Federman'a ne türde yazdığını sordum. Daha ilk tümcelerine başlamıştı ki:

"A, siz bir Beckett devamcısınız," dedim.

"Evet," dedi. "Beckett üzerine de bir kitabım

var."

"Kendisiyle hiç görüştünüz mü?"

"İki defa," dedi. "19 yaşına kadar Paris'teydim. Savaşı orada geçirdik. 1949'da Amerika'ya göçerken yanımda sadece iki kitap vardı: Sartre'ın *Bulantı*'sı, Boris Vian'ın *Mezarlarınıza Tüküreceğim* adlı romanı. En çok sevdiğim iki kitaptı onlar."

Bütün gün bulutluydu hava, ama yağmur yağmadı. Gürcü rejisör içeceği votkayı kendi getirmişti. Bir Gürcü votkasıydı bu.

20 Mart

Güneşli bir hava.

Bütün gün Wannsee'de, gölde gemiyle, karşı kıyıda yürüyerek dolaştım. Sonra göl kıyısında küçük bir lokantaya gittim. Gemi dümenleri, gemici halatlarından dekorlar... Doğal olarak balık yemek istiyor insan. Küçük pencereyle göl kıyısı arasında, karaya çekilmiş, üzerleri örtülü deniz motorları.

Wannsee'den kente giden banliyö treni.

21 Mart

Gene gökyüzü bulutlarla kaplı. Ötelerde, ovanın üzerinde sis var.

Budapesterstrasse'deki galeride açılan Sovyet Mimarisi 1917-1988 adlı sergiyi gezdim. Akşamüzerine doğru hava birdenbire soğudu. Neredeyse kar yağacak.

Gece dolunay vardı. Salonun penceresinden, onun çekimine kapılmış gibi, bakıp durdum ona. O sırada ayın sanki yaklaştığını düşünüyor insan. Aya gitmeye cesaret edebilir miyim? Ayda olmak isterdim.

"Aydede, iniñ nerde?

İnce yolda.

Yoğurt getir

Bu'nunu batır."

22 Mart

Gece gene tuhaf, erotik düşler.

Ah, her gün havanın durumuyla ilgiliyim. Çünkü buraya baharın gelişini görmeye, baharı yaşamaya geldim. Bugün de kapalı bir gökyüzüyle uyan-dım.

Ferit'e (Edgü) yazdığım mektuba 5 Mart yerine 5 Mayıs tarihini atmışım. İlginç bir 'lapsus' diyor. Bahara ulaşmak istememden bu. Bu deftere bakıyorum: 5 Mart'ta nefis güneşli bir hava varmış Berlin'de. Bana baharın geleceğini haber veren.

Postaneye giderken güneş açar gibi oldu. Ardından gene kapandı.

Öğleyin camlarda tek tük yağmur damlaları.

Akşamüzeri saat 5'te hava biraz açtı, ama ardından gene kapandı. Kendimi gemi jurnali yazan, küçük bir geminin kaptanı olarak düşünüyorum.

Bugün bulutlar da var, güneş de. Gezintiye çıktım. Sokaklarda zaman zaman sertleşen, iyice soğuk bir rüzgâr esiyor.

Saat 12'de kar yağmaya başladı. Ardından gene güneş çıktı.

Doğu Berlin'de bir tiyatroya davetliydim. Duvara gittim, Friedrich Strasse'ye. Bir kapının önündeki kuyrukta epeyce bekledim. Burası doğululara ait bir kapıymış. Yabancıların geçebildikleri kapı no: 1 imiş, orada o kadar uzun bir kuyruk var ki, üç saat de beklesem geçemem. Tiyatro davetiyelerimi göstermem de boşuna. İçeriden de yüksek rütbeli bir polis çağırdıkları halde, davetiyelerim hiçbir işe yaramıyor. Tam bir Kafka öyküsü. *Kanun Önünde.* Bunu yaşayamayacağım.

Yeniden Zoo'ya, Kurfürstendamm'a döndüm. Kranzler kahvesinde oturmak en iyisi. Burada, sınıflara ayrılmış, gelir farklarına dayalı bir özgürlük var. Orada, tam bir polis yönetimi.

Akşamüzeri saat 5'ten sonra sertleşen fırtına, gerçek bir kış havasını geri getirdi. Bulutlar güneye doğru savruluyor, kuzeye doğru bir yerde biraz ışık var. Saat 6'da gökyüzü bütün bütüne açıldı. Bulutlar beyaz bir renge büründüler, tıpkı yaz mevsimi bulutları gibi, neredeyse, uzakta bir yerde beyaz öbekler olarak, yemyeşil bir doğanın kıyısında kıpırdamadan duracaklar. Şimdiki halde, uzakta ince çizgiler halindeydiler, rüzgârla yüzen çizgiler. Fırtına da iyice yavaşladı.

Bugün yazla kışın bir savaşıymıydı. Ben de Doğunun kapısından döndüm, gene Batıdayım.

Asıl dolunay bu gece sanırım. Ayın çevresinde ışıktan bir hale var. Dolunayda Berlin'deki gökyüzü sonsuz güzellikte, derin, içine alıcı, saydam.

24 Mart

Kapalı, yağmurlu bir hava. Salonun camlarında yağmur damlacıkları. Sabahın bu erken saatinde, dışarıda derin bir sessizlik. Paskalya tatili başladı çünkü.

Rilke'nin *Prag Öyküleri* ile Döblin'in *Alexander Aları* romanlarını okuyorum. Salonun bu yanında, rahat, yumuşak koltukta. Küçük, cam masanın üzerinde tütünlerim, yanımda getirdiğim üç pipo.

Yatak odasının pencerelerinden gördüğüm boş caddeler, kentin bu derin sessizliği, İstanbul'un boş sokaklarını betimleyen bir öykü yazmayı düşündürüyor. Bomboş İstanbul sokakları, buradan imgelendiği gibi. O bomboş sokaklarda bir insan ya da bir tramvay gider durur.

Yatak odasının o güzel penceresinden gördüğüm Kurfürstendamm Köprüsünden geçen otomobiller, öteki günlere göre çok az.

Paskalyanın sessiz Berlin'i. Yağmurlu, rutubetli Berlin. Baharın bir türlü gelmediği kent.

Kurfürstendamm Köprüsünden geçen otomobil sayısı çoğalmadı. Eğer kahveler açıksa, bugün hava kapalı da olsa, sakın Kurfürstendamm üzerin-

deki kahvelerde oturmanın tadına doyum olmayacak.

Fırtınalı, yağışlı bir hava başladı.

Tam bir kış günü gibi: belki tek farkı bulutların rüzgârla uçuşuyor olması, güneybatı yönündeki bulutların ardındaki soluk aydınlık...

Kış, kış, kış! diyeceğim, ama hayır tam bir kış değil. Arka pencereyi açıp bakıyorum: bahçedeki ağaçlar bütün bütüne tomurcuklanmış. Öyle de büyük, öyle de büyük ki bu ağaçlar... benim çatı katındaki penceremin önüne kadar uzanıyorlar. Evin boyu kadar boyları. Rüzgâr biraz azalınca havada, belli belirsiz, bir ılıklik hissediliyor.

Sonra gelip salonun pencerelerinden güneye bakıyorum. Bulutlar büyük bir hızla uçuşuyorlar doğuya doğru.

Öğleden sonra, yarı uyku içinde salonun koltuğunda uzanırken, kendi açımdan dünyanın ne kadar ıssız bir yerinde olduğumu düşündüm. Bütün yakınlarımdan, özlediklerimden uzaktaydım. Âdetta kimsenin bilmediği bir yerdeyim. Storkwinkel'de, 'bu çatı katında. Berlin'in batısında. Kızlara yakın bir apartmanda. Geniş salonun, pratik, yumuşak koltuğu üzerinde.

Daha sonra yatak odasına gidip biraz uykuya dalınca, o daha 1979'da aklıma gelen, basit, ama içimi burkan tanım çıktı bilincime: "toprağından koparılan çiçek." Bu basit eğretilmeyi derin bir acıyla düşündüm.

Her şeyin kendi haline bırakıldığı, kentin yarıdan çok terk edilmiş bir kent haline dönüştüğü bu

paskalya gününün gecesi, iyi ki Paris Bar'da Tuncel'le (Kurtiz) buluşuyorum. O dışa dönüktür, çevreye neşe saçar.

Bir baharı bekleme günlüğü bu tuttuğum günlük. Sıcağa ne kadar hasretim. Stockholm'da uzun haftalar boyu, vıcık vıcık karlar üzerinde yürüyüp durduğum zamanları düşünüyorum. Yalnızlığın günlüğü bu. Kendisi yalnız olan yalnızlığın. "...*nada y pues nada y pues nada. Nada, nada da olduğumuz gibi nada, senin adın nada olsun, onlar bize nada, onu bize ver nada, senin olan nada, senin isteğin nada olsun, öyle ki nada. Bizim günlük nadamız bize nada ver..*" (Hemingway). Ayrı düşmüşlüğü'nün günlüğü. Yalnız olan yalnızlığın.

25 Mart, Cumartesi

Sabaha doğru, saat 5'ten sonra eve döndüğüm halde, 8'den önce uyandım. Dün gece, Tuncel Kurtiz, kız arkadaşı Daniela, Daniela'nın tiyatroyla ilgili bir kız arkadaşı Paris Barda çok iyi et yemekleri yedik, iyi bir kırmızı şarap içtik. Geceyarısına doğru Tuncel sık sık uğradığı, Kantstrasse'nin yukarılarında, bir Arabın işlettiği küçük bir kahveye götürdü beni. Daniela'nın dramaturji ile uğraşan kız arkadaşının adı Carola'ydı sanırım. Kahvenin adı galiba Café au Lait'ydi. Kürsü gibi bir yerde oturarak bir yığın konyak ve calvados içtik. New York'lu genç bir felsefe öğrencisi, - adı Caroline olacaktı - gelip benle ahbap oldu, sonra da beni, biraz ötedeki çok *avant-garde*, çok kalabalık bir diskoteğe gö-

türdü. Herkes ayaktaydı, pek kımıldayacak yer yoktu, herkes de içiyordu. Orada, çok güzel bir kadın kıyafetine girmiş bir erkek gördüm. Erkek olduğu, biraz fazlaca uzun olan boyundan anlaşılıyordu. Kulaklarında büyük, gümüş küpeler vardı ve çevreye karşı çok duyarlıydı. Sonra Caroline'le uzun uzun konuştuk. O felsefe okuyordu, ama, saklasa da, gizliden gizliye yazar olmak istediği belliydi. Onu evine bıraktıktan sonra, Savignyplatz'dan, Storkwinkele bir taksi buldum.

Saat 9 olduğunda yıkanmıştım.

Kapalı hava.

Aras telefon etti.

Akşamüzeri Café Möhring'de, Paris Sinemasının karşısında Uhlandstrasse'nin başladığı yerde buluştuk. Café Möhring'in *maître d'hotel*'i Türke benziyordu ve bize kapıyı açarken: "Buyrun, Aras Bey," dediğini sandım.

Sonra Aras'ın evine uğradık. Ardından da küçük bir İtalyan lokantasına giderek yemek yedik, beyaz şarap içtik.

Geceyarısından sonra gene Aras telefonla uyandırdı. İkimizin ortak bir kız arkadaşı gelmiş. Geceyarısından sonra beni evine davet ediyor. 'Sabahleyin buluşalım,' dedim.

26 Mart, Pazar

Paskalya tatili devam ediyor.

Güneşli bir gün başladı. Yatak odasının penceresini açtım. Ağaçların yüksek dallarına konmuş

kuşlar ötüyorlar. Sabah serinliği. Köprüden geçen taşıt sayısı dünkü gibi az. Türkiye'deki kuşlara göre daha iri olan kuşlar bunlar.

Aras'a telefon ettim. Kahvaltıya bekliyor. Tabii içkili bir kahvaltı. Ne kadar yarım kalmış içki varsa toplayıp ona gidiyorum. İçmeye başlıyoruz.

Öğle yemeğine üçümüz Savignyplatz'da bir lokantaya gidiyoruz. Nefis bir et yemeği. Ardından bizim eve çıktık. Bir şişe açılmamış viski vardı. Onu bitirdik. Sonra da her şey karmakarışık oldu.

Gece Tatavla adlı Yunan lokantasındaydık. Kopenhag'dan bir arkadaş gelmiş, Güner (Yüreklik) de orada. Ardından Florian. Calvados'lar. Bu gece saatler bir saat ileriye alınacakmış.

*27 Mart, Pazartesi,
paskalyanın son günü*

Güzel, güneşli bir gün olacak.

Öğleden önce, her sabah yaptığım Roseneck'e kadar olan yürüyüşümü yaptım.

Öğleden sonra Stockholm'dan, Berlin'den, İstanbul'dan "belediye seçimleri" ile ilgili iyi haberler.

Yatak odasında pencere açık yatılabiliyor.

Güneşli, çok sıcak olmayan, eşsiz bir öğleden sonrası.

Yatak odasının penceresinin önüne kadar uzanan tomurcuklanmış ağaçta kuş sesleri. Bu kuşlar keklige benziyor.

Geçirdiğim en rahat ve sakin günlerden biri.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Gene güzel, güneşli bir gün.

Sabahleyin alışveriş yaptıktan sonra, Rose-neck'e kadar yürüdüm. Kaldırıma masalarını çıkarmış olan Wiener Café'de oturdum. İlk defa bitkilerin koktuğunu duyuyorum. Biraz ötedeki gazeteci kulübesinde, *Figaro* gazetesini bulup, edebiyat ekini okuyabiliyorum.

24 Mart'tan bu yana çok rahatım.

Öğleyin eve döndüğümde Odile telefon etti. Ahim'in nisan günü, burada bulunan çağrılı bütün sanatçılara bir parti verdiğini, bana gönderilen davetiyenin postadan geri geldiğini söyledi. Yeniden gönderecek.

Badische Hansgemachte isimli makarnanın lezzeti olacak gibi değil.

Gerçek bir bahar günü; hatta yazı hatırlatan bir bahar günü oldu. Akşamüzeri *grappa* almak için çıktığımda herkes sokaklara dökülmüştü. Henrietten Platz'daki kahve-lokantanın, dışarıya, taş döşeme üzerine çıkardığı masalara insanlar yığılmışlar. Pahalı içkiler satan dükkândan, çok pahalı bir *grappa* aldım. En iyisini. Sıcaklık, ben eve dönerken de devam ediyordu.

Ayın son günleri. Nisanın 4'ünde Ahim'in daveti var, ertesi gün de Akademie'de, DAAD'nin büyük daveti. Ondan dört beş gün sonra da Ferit (Edgü), bir yıl kalmak üzere, buraya gelecek zaten.

Televizyonda haberler: bu gece de yarın da

yağmur yağacakmış.

Dünya çok komik. Hele TV'deki eğlence programlarını izlerseniz.

29 Mart

Gece, sabaha karşı, yağmurun tıptırtısını duyar gibi oldum. Saat 8'de uyandığımda, hava kapalıydı. Yatak odasından çıkıp salonun penceresine gittim, güney yönünde açıktı hava. Ardından, yeniden, uykuya daldım. Saat 10'a doğru açılmıştı hava. Düne göre daha serin bir gün, ama güneş var.

Gerçekten de bütün gün öyle oldu.

Akşamüzeri Roseneck'teki Wiener Café'nin kaldırımında oturan sadece bendim. Bir ara, ötedeki masaya yaşlı bir kadın gelip *şokola* içti. Servis yapan kız, kahve kapanırken bana, iyi vakit geçirip geçirmediğimi sordu. Çok güzel bir kızdı. Kafka da, en çok *servitris*'leri severmiş. Ben Kafka değilim. Ama, belki henüz yaşlı bir yazar da değilim. Ama... belki... yaşlı yazarlar da çekicidirler.

30 Mart

Sabaha karşı uyandığımda, güneyde, yarım ay, uzanan kırların üzerine asılmış duruyordu. Şimdi, saat 7.30'da, gene aynı yerlere yakın bir yerde solgun bir silüet halinde duruyor. Gökyüzü yarıdan çok açık.

1 Nisan Cumartesi gününden başlayarak 'Cennetin Öte Yakası'nı daktilo ile yeniden yazacağım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Güneşli, ama puslu tuhaf bir bahar havası. Buğulu bir gün. İyice çatlayacak baharın nemli sıkıntısıyla gerilen. Yatak odası penceresine uzayan, sonra da evin çatısı boyunca yükselen, bahçedeki üç büyük ağacın (cinslerini kesin olarak saptamalıyım onların) tomurcukları büyümüş, açmaya hazır.

Dün Roseneck'e giderken aldığım *Figaro*'nun edebiyat ekinde kendisiyle yapılan bir konuşmada Félicien Marceau: "Beni eğlendirmiyorsa, yazmıyorum," diyor. "Bugünkü edebiyat gülmekten korkuyor, iyice yanılıyor." Bu ay başında, yazma konusunda çektiğim sıkıntıları düşünüyorum da, Marceau'nun bu tutumu içime biraz su serpiyor. Öteki sayfada da yayıncı Constantin Tacou ile ilgili bir yazı var. Dumézil ve Eliade'nin öğrencisi, Tatar-Türkçesi okumuş, düşünür Cioran'ın arkadaşı, Dostoyevski, Koestler, Eliade ve kara romantik kitaplar yayınlanmış: Léon Bloy, D.H. Lawrence, Hölderlin, Bachelard, Nirvana, *Les Cahiers de l'Herne* dergisini yayınlıyor. Dünyada ne ilginç, benzersiz insanlar var. Bu yazıyı kesip, Stockholm'daki "Tatar" Lütfi'ye (Özkök) göndermeliyim.

Akşam 9'da, K.-P.'nin¹ yerinde okuma var.

31 Mart

K.-P.'nin yeri: Buchhandlerekeller (Kitabevleri Kileri), Carmerstrasse 1'de dün gece okuma vardı.

1. K.P.: Klaus Peter Herbach, Akademie der Künste'nin basın danışmanı ve Buchhandlerekeller adı verilen çok ünlü okuma lokalinin yöneticisi. Berlin'in en ilginç tiplerinden biri. (Can Yay.)

DDR'den gelmiş kadın yazar Angela Krauss metinlerini okudu.

Güneşli ve puslu bir bahar günü başladı. Rüzgâr pek esmiyor. Isının yükseleceğini sanıyorum.

Ferit telefon etti.

'Cennetin Öte Yakası'nı yeniden yazmaya başladım. Bu kitabın adı neden 'Bir Yaz Romanı' ya da 'Bir Yaz Mevsimi Romanı' olmasın. Hatta, bir adım daha ileriye gitmeliyim: '*Bir Yaz Mevsimi Romansı*' olsun adı. Çünkü oradaki kadın-erkek ilişkisi bir romans sadece. Tabii buruk bir romans.

Kitabın çeşitli boyutları üzerinde düşünüp duruyorum. Bu da iyi bir başlangıç. Tek tek üzerinde düşündüğüm cümleler de var. Önemli olan o yalın, olay anlatan bölümlerden kurtulması metnin, zaman kaymalarının da zenginleşmesi.

Bu gece de hiç içki içmedim, Bunu böylece not ediyorum. Çünkü bu ucuz içki cenneti Berlin'de, içki içmeden durabilmek, gerçek bir başarı. Dünyanın bütün içkileri burada ve üzerlerine gümrük vergisi konulmaksızın satılıyorlar.

NĪSAN

İşte nisan ayı da yağmurlu, ıslak bir havayla başladı.

‘Cennetin Öte Yakası’nda dört tane, iyice başarısız bölüm var. Sadece olaylara yaslanma düzeyinde kaldıkları için başarısız. O olayları önemli sanmışım. Oysa, kurgusal metin düzeyinde hiç de önemli değiller. O bölümleri atmak; metnin olay örgüsü bakımından atılamıyorlarsa, birkaç yoğun paragraf haline getirmek gerekiyor.

Önemli olan, geniş bir rahatlık, yavaşlık içinde çalışabilmek. Olayları iyice kısılabilmek, zaman kaymalarıyla, dönemlerin ruhunu verebilmek. Kötü diyalogları bütün bütüne, acımaksızın çıkarmak.

Öğleden sonraları Döblin’in *Alexander Alanı*, Berlin-Alexanderplatz’ı okumak zevk veriyor bana. Öyle sanıyorum ki, Döblin, sürgünde de geçen zorlu yaşamına karşın bu romanı yavaş yavaş yazmış. Sadece kendi kenti Berlin’i, Berlin’in Berlin olduğu dönemdeki merkezi Alexander Alanının yaşamını çok yakından tanımasından gelmiyor bu tatlılık, yazarken yaşıyor yazar, büyük bir açıklık, rahatlık, teknik değiştirimleri, sevgiyle yaklaşma... içinde yazmış bu romanı. O dönemin iklimini bile yaşıyorsunuz sanki romanı okurken. Berlin’in gerçek insanları... Alfred Döblin de, Ernst Weiss da doktorlardı. Naziler iktidara gelince, yurtlarından kaç-

mak zorunda kaldılar. Ernst Weiss, Nazi ordularının Paris'e girdikleri gün, orada, *rue de Vaugirard*'da, kaldığı otelde intihar etti. Hem zehir içmişti, hem de cerrah olduğu için belki, kolaylıkla damarlarını açtı. Weiss, Kafka'nın değerini savaştan önce anlamış yazarlardandı. Kafka da, onun yapıtını beğeniyordu. Döblin'se Nazizm yıkıldıktan sonra dönebildi, yıkılmış kentine. Ressam George Gros gibi, daha başkaları gibi.

2 Nisan, Pazar

Berlin'e geleli, bir aydan da çok zaman oldu. Ne kadar da çabuk geçti bu günler. Stockholm'da varolan hiçbir şeyi, hiçbir yanını özlemedim o kentin.

Uyandığımdan beri, pencerelerden gözlediğim, pırıl pırıl bir hava. Yatak odasının penceresini açıyorum, serin. Salonun penceresinden bakıyorum. Aşağıdaki çatılar çigle kaplı. Yatak odam, orta koyulukta kahverengi bir halıyla döşeli. İki kişilik yatağımın başındaki sehpadan, yatağın bu bölümünde kesik bir biçimde inen duvarlardan, bütün bu çatıdan, evin içine yansıyan çatı izleniminden çok memnunum. Bavulum, kapağı açık, biraz ötede duruyor.

3 Nisan

Yatak odasının penceresinden bakıyorum: arka bahçedeki ağaçlar iyiden iyiye çiçek açmışlar; or-

tadaki ağaç yapraklarını da sürmeye başlamış.

Güneşli bir gün başladı, erkenden de uyandım. Kahvaltı edip, çalışmaya başladım. Mutfakta da bir pencere var, yatak odasıyla aynı yere bakıyor. Kurfüstendamm Köprüsünü bu küçük pencereden de görüyorum. önünde içki şişeleri, satın aldığım bazı sebzeler duruyor. Öğleden önce, biraz alışveriş etmek için çıktığımda, güneşli, ama serindi hava. Apartmanın kapısından çıkıp, birkaç metre uzunluğundaki ön bahçeyi geçiyorum, her zaman açık olan demir parmaklıklı kapıdan geçiyorum. Yolu dümdüz yürürsemn, biraz sonra, taşıtların geçtiği caddenin kaldırımında açılan bir geçit var. Orada karı-koca çalışan bir Türk terzi. Köşede dükkânları. Onları 1982'de de görmüştüm. Aynı biçimde, alçakgönüllülük içinde çalışıyorlar. Bir gün onları ziyaret edeceğim.

Öğleden sonra, güneş ortalığı ısıtsın da, ben de güneşleneyim istedim. Nasıl, nasıl da bekliyorum sıcak havaları.

Cumhuriyet gazetesine Berlin üzerine bir yazı gönderdim.

Öğleden sonra saat 3'de, yeniden dışarıya çıktığımda da, oldukça soğuktu hava. Ne Roseneck'e doğru, ne de kente, Kurfüstendamm'a doğru yürümeye olanak vardı. Hallensee'deki, şimdi bir otomobil galerisi haline dönüşmüş olan tren istasyonunun karşısındaki Henriettenplatz'a, bir bankın üzerine trençkotla oturarak, yüzümü güneşe verdim. Yüzüm biraz ısınıyor, fakat trençkotla atkıyı çıkar-

mak mümkün değil. Bir saat sonra eve dönmekten başka çare kalmadı. Salondaki sedirde, tuhaf rahatsızlıklarla dolu, bir öğle sonrası uykusuna daldım. Uyandığımda saat altı oluyordu neredeyse.

Gece soğuk olacaktı.

"Geceyi düşün, yürüyen sakın geceyi."

Öğle uykusunda gördüğüm düşler, Türkiye'ye dönüşüm, hükümetten düşen bakanlar... vb. ile ilgiliydi. Düşümde Adnan Kahveci, Tomris Uyar da vardı. Bu Tomris'in bir yazısını okumamdan mı oldu?

4 Nisan

Kapalı, soğuk, biraz da rüzgârlı bir hava. Neyse ki gece Ahim'in evinde davet var. Bu havanın can sıkıcılığını uzaklaştıracak.

Hey gidi Roseneck! Sana bile gelemiyorum, yürüyerek, soęuklardan.

5 Nisan

Otomobille Mommsen Strasse'ye giderken Raymond Federman: *"Bahar gelir gibi oldu, sonra geri kaçtı,"* dedi. Otomobili o kullanıyordu. Dün gece neredeyse bir kış günü gibiydi. Bugün de öyle.

Sartorius'un evinde Güney Afrikalı yazar Breytenbach'la karşılaştım. Breytenbach'ı hem şiirlerinden, hem de Batı gazetelerinde onunla ilgili yayınlardan tanıyordum. Ülkesinde yedi yıl kadar hapis-

te kalmıştı. Bu hapisane deneyleri korkunçtu. Karısı Vietnamlıydı. Breitenbach'la uzun uzun konuştuk. Konu, istesek de, istemesek de 'sürgün' konusuna döndü. Hapisten çıkmıştı, ama şimdi de sürgündeydi. Dün, Stockholm'da ısı (0) dereceydi; Berlin'de (6), İstanbul'da (25). Konuşmanın sonuna doğru Breitenbach'a: "Sürgün iklimlerdir," dedim. "İklim farklılıkları." Hak verdi. Yurdundan söz ederken duygulandığı belli oluyordu.

Akademisyen, felsefeci bir kızla tanıştım. Çok hoş bir genç kadındı. Hegel estetiği üzerine doktora yapmıştı. *Belle Epoque* resimlerdeki kadınları hatırlatıyordu. Crista adlı, gene çok çekici şair bir kız vardı. Onunla eskiden tanışmışız. Batı Almanya'da yaşayan şair Michael Krüger geldi. Hemen birbirimizi tanıdık. On yıl kadar önce İstanbul'da görüşmüştük. Hiç değişmemişti. Edebiyat profesörü Hartung'un karısı beni tanımadı. Oysa, beş yıl önce Wannsee'de birkaç defa bir arada olmuştuk. İncecikti gene. Aynı o zamanki gibi İtalyan etkisindeydi. Hep İtalyanca konuşmak istiyordu. İspanyolcadan Almancaya çeviriler yapan bir 'baba' vardı. Çok sevimli bir adamdı. Nefis bir parti oldu. Herkes ayrı topluluklar halinde, başka başka masalara oturdular. Benim masamda felsefeci kızla, onun arkadaşı olduğu anlaşılan genç diplomat vardı. O sırf bu toplantılar için Bonn'dan gelmişti. Ertesi günkü Akademie'de gerçekleşecek resmi davet, Alman hükümeti için önemliydi. Bu yüzden Berlin'e gelişi. Ahim'in düzenlediği partilerin, biraz da Berlin'deki burslu sanatçıların sıkılmamaları için düzen-

lendiğini sezdim. Çünkü ne de olsa, dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş insanların 'muhit'leri yoktu Berlin'de.

Parti bu gece Akademie'de devam edecek.

Eve dönerken, Federman'ın otomobilinde Alman yazar Friedrich Christian Delius da vardı. Onun oturduğu ev de bize yakınmış. Partide son dakikalarda genç Macar yazarı Lásló Földenyi ile tanıştım. Bana söylendiğine göre 'melankoli' üzerine çok ilginç bir kitap yazmış. O da bizim apartmanda oturmaktaymış. Hollandalı yazar Cees Notboom da oradaydı. Genç, siyah saçlı, sevimli bir karısı vardı. Çok alçakgönüllü, sıcak bir insandı bu kadın.

Prof. Theodor Berchem'in Akademie der Künste'de verdiği yemek çok kalabalıktı. En az üç yüz davetli vardı.

6 Nisan

Bahar döner gibi oldu. Canım hiç çalışmak istemedi. Öğleden önce Kurfüstendamm'da alışveriş yaptım. Öğleden sonra *Heyne* yayınevine bir mektup attım. Bir antoloji yayınlamışlar, onu istedim. Roseneck'e yürüdüm. Bismarkallee'ye yakın, bahçeler içinde bir yerde bulunan küçük postaneye gittim. Sonra da Roseneck'teki kahvede, kaldırımda, yarı güneş altında oturdum.

Sanıyorum bahar yeniden dönüp gelecek. Sabahleyin hava açık.

Sabah alışveriş ettikten sonra, sabah güneşinde, hemen Roseneck'teki kahveye gittim. Ara sıra bulutların arkasına giren güneş altında, sırtımda trençkotum, boynumda atkım, kaldırımda oturdum. Yandaki masada, beyaz şarap içen, genç, iri bir adam vardı.

Stockholm'da görülmez bu manzara. Çünkü saat 12'den önce, bütün lokallerde şarap da, alkollü içki satışı da yasaktır. Bir yasaklar, bitmez tükenmez kurallar memleketidir orası. Protestan metodistler mi yapmıştır bunu, biyolojist Linné mi?

Bugün Alfrad Döblin'den birşeyler okuyamadım. Ruhum dinlenmek, oyalanmak istiyor. Dünkü gibi, çalışmak istemiyorum. Oysa ne güzel bir kitap bu Berlin-Alexanderplatz. Bu kentin yabancısı olduğum için, burada da insanlar, Stockholm'dakiler gibi, cuma gecesinin eğlencesine gizliden gizliye hazırlanıyorlar mı, hazırlanmıyorlar mı, fark edemiyorum. Ama Stockholm'un hiçbir şeyini özlemedim daha.

Romans'da Rafael adlı bölümü bitirdim.

Yok, yok, bugün, akşamüzeri çalıştığımda, yazdığım metni, hiç de, sandığım kadar kötü bulmuyorum. Önemli olan, bu metin üzerinde böyle yeniden çalışırken, yeniden yazarken onu, kendimi özgür hissetmem. Ancak kendini özgür hisseden yazarlar iyi şeyler yazabilirler. O olaya dayanan bö-

lümüleri iyice silikleştirmem, o natüralizmi andıran bölümleri ele alıp, onları, anıların içinden çıkacak düşlerin içine doğru sürüklemem gerekecek.

Dilerim başarırım bunu.

8 Nisan

Sabahın erken saatlerinde –uyandığımda – gökyüzü açıktı. Gökyüzüne yakın bir yerde – çatıda – oturmak, ne büyük bir mutluluk. Şimdi saatin 9’a yaklaştığı sıralarda, yarı yarıya kapalı.

Öğleden sonraysa hava açıyor. *Autorenbuch-handlung*’a¹ gittim, pek az kişi geldi. K.-P. New York’a gitmiş. Paris Sinemasında, Woody Allen’in *Eylül* adlı filmine gittim; 15.30 seansına. Film Almanca olduğundan pek az bir şey anladım. Bir hava yaratmak istiyor Woody Allen. Ama bu adamda eksik olan bir şey var.

9 Nisan

Ceketimi değiştirirken, geceleyin böyle bir düşün gördüğümü anımsadım: düşümde, çok sevdiğim Waterman marka kalemim hiç yazmadı. Düşün öteki bölümlerini pek anımsamıyorum.

Çok şükür, güneşli bir gün.

Öğleye doğru kentte şenlik vardı. Büyük firmalar, süsledikleri araçlarla bulvarlardan geçiyorlar, çevreye küçük hediyeler saçıyorlar.

1. *Autorenbuchhandlung*: Yazarlar Kooperatifi’nin satış yeri. Cumartesi günleri saat 1’de, Berlin’de olan yazarların rastlaşma yeri. O gün orada şampanya içiliyor.

Mommsenstrasse'ye yakın bir yerdi, Brezilyalı ressam kız Cristina Barroso'nun sergisinin açılışına gittim. Cristina, beni kucaklayarak öptü. Sonra da uzun uzun birşeyler anlattı. Amerikan İngilizcesi konuşuyordu, çok az şey anlıyordum. Fakat Berlin'den yakında gidecekti, buna çok üzülüyordu. Bir yıl geçmişti işte. Sergiden çıkınca Savignyp-latz'a yürüdüm. Biraz ötedeki Uhlandstrasse üzerindeki Ristorante Latino'nun, kaldırımın üzerine yayılmış açık bölümü tamamen boştu. Güneş altında yemek yedim. Yüzüm gözüm ısındı. Kafamı ve gövdeyi ısıtan güneş altında kalmak, bir orji kadar güzeldi. Âdeta sarhoş oldum. Ne kadar uzun yıllardır güneşsiz kalmışım!

Kurfüstendamm'dan otobüse binerek Rose-neck'e gittim. Wiener Café'de açıkta yer buldum. Yarı güneşte, güneşlenmeye devam ettim.

Askeri rejime muhalefet ederek yurduma gide-
mez olmuştum. Çok da yalnızdım Avrupa'da. Ama
hiç de pişman değildim buna.

Çok güzel bir ilkbahar günü oldu. Günün ışıkl
uzunluğu bana, Stockholm'daki haziran günlerini
anımsattı. Baharda günler bu kadar uzun olacaksa,
yaşamın temposunu daha da yavaşlatmak gereki-
yor.

Akşamüzeri kendini duyuran hafif serinlik de
çok güzeldi. İnsan bu çeşit bir serinlik hissetti mi
ilk gençlik günlerine gidiyor.

Açık, güneşli bir hava.

Sonradan kapandı.

Tegel'e boş yere gittim. Münich'ten gelecek uçak üç dört saat rötarlı.

Kentte dolaştım.

Ferit'le Amélie'yi karşılayamamış oldum.

Ama sonradan geldiler. Kentte bir eve inmişler. Yunan lokantası Taverna'da birlikte akşam yemeği yedik.

11 Nisan

Bulutlar epeyce yüksekte. Işıklı, ama kapalı bir hava.

Öğleyin Roseneck'e kadar yürüdüm. Oldukça ılıktı hava.

Akşamüzeri hava açtı. Çok ılık ve güzeldi.

12 Nisan

6'da uyandım; ardından yeniden uykuya dalmak istedim, ama zordu yeniden uykuya dalmak. Ama 8'e kadar uyumuşum. Sonra yeniden dalmışım uykuya. Saat 9.40'ta telefonun sesiyle uyandım, ama yetişemedim telefona.

Neydi, neydi o düşler? Renkliydiler. Kentler, yoğun trafik, trafik ışıkları... Yabancılarla beraberim, Ahim de var. Belki Ahim'in evine benzer bir

ev. Arkadaki oda ılık olduğundan saksılarla çiçekleri oraya yerleştiriyoruz. Çiçeklerin diri kalması için ılık bir yere alınmaları gerekli. Bu yöntemi yabancılara öğretiyorum. Düşün bu bölümü ortaya çıkmadan önce, sülük benzeri bazı hayvanlar gördüm. Kalabalık bir yerd. Gelenler, gidenler, arada eşcinseller de vardı. Bir yığın kadın, erkek, Zenciler... Bugüne kadar bu düşe benzer bir düş gördüğümü sanmıyorum. Düşte yabancı bir yerdeydim; ama onlara – yabancılara – hep birşeyler öğretiyordum.

Sıcaklık artı 20 derece oldu. Eşsiz bir gündü. Roseneck'te, Hallensee'de, göl kıyısında dolaştım. Burada çıplaklık serbest. Kadınlar da erkekler de anaadan doğma çıplak olarak güneşleniyorlar burada.

Ferit de bizim apartmanın birinci katına yerleşti.

13 Nisan

Gene sıcak bir gün oldu. Ferit ve Amélie ile sabahleyin mahalleyi gezdik. Sonra da Königstrasse, oralandaki küçük göllerin kıyıları...

Öğleden sonra Dahlem'e yakın bir yerdeki Çekoslovak Turizm Bürosuna gittik. Sonra gene Dahlem'deki ulusal müzeye.

Ferit, İstanbul'dan Çekoslovak vizesi almış olduğu halde, ona: "Hiçbir Türk Çekoslovakya'ya giremez," dediler. Türkiye ile diplomatik ilişkileri bozulmuş. Bunun iki TKP liderinin Türkiye'de tutuklanmasıyla ilgili olduğunu düşündüm. Gerçekten

Çek Turizm Bürosunda duran gazetelerden birini aldığımda, Alman dilindeki bu propaganda gazetesinde bu konunun yazılı olduğunu gördüm.

14 Nisan

Güzel, sıcak bir gün başlıyor.

Öğleden önce, her gün yapıldığı gibi Rosenecek'e kadar yürüyerek gidip gelme. Wiener Café'nin (aslında Almanca *Konditorei* yazmakta) kaldırımlarında, güneş altında oturma. Fakat saat 11 çevresinde bu sabah yürüyüşüne çıkmadan önce, salonda mutlaka çalışıyorum. Bu çalışma sürecine girdiğimde, öğleden sonra, akşamüzeri, seyrek de olsa geceleri de hep çalışmaktayım.

Akşam yemeğine Ahim Sartorius, misafir iki Türk yazarı Paris Bar'a yemeğe davet etmişti. O güzelim lokalde otururken, Kantstrasse gecenin ışığı altında parlıyordu. Koskocaman bir et yemeği geldi bana. Paris Bar'ın yemekleri çok güzel. Dalgınlığım Ahim'in de dikkatini çekti. Hep evde, masanın üzerinde, daktilonun yanında bıraktığım metni düşünüyorum. Buradayken de zihnen çalışıyorum.

Berlin'deki havanın kararsızlıkları, değişimleri Döblin'in romanında da var. Romanın ortalarındaki bir bölümün başına: 'PAZAR, 8 NİSAN 1928' tarihini koymuş Döblin. Şöyle başlıyor bölüm:

"Şuna bak, kar mı yağacak? Sonunda beyaz bir nisan işte."

Romanın baş kahramanı Franz Biberkopt söylüyor bunu, pencereye dayanmışken, bir pazar gü-

nü, öğleden sonra.

Hayat, edebiyata – yazınsal yapıtlarda yazana – benzediği zaman tatlanıyor, kendi kendisi olduğu zaman da hiçbir şeye benzemiyor.

15 Nisan

Sabahleyin İstanbul'a, anneme telefon ettim. Babamın en eski arkadaşlarından Muzaffer Akagül ölmüş; perşembe günü toprağa verilmiş.

Stockholm'la, Ulla ile de telefonla konuştum. Milko, durmadan yeni yeni şeyler satın almak istiyormuş.

Hava zaman zaman serinceydi, ama gene de güzeldi. Roseneck'e yürüyüş. Espresso kahve.

Gece Berlin'de oturan, bazı eski İstanbullu dostlarla Alt-Moabit'de Paris-Moscou lokantasındaydım. Bu lokantanın, sonsuz bir sadelik içindeki içdizaynı, küçük barı, boş duvarları büyük bir zevki yansıtıyor. Brandenburger Alanına uzanan yolun sağında, kendi başına, bağımsız kalmış bir Alman evi bu. Alt katta şarap mahzeni var. Hayal kurmayı kışkırtan bir lokanta. Tam da özlenilmiş bir sevgiliyle gelinecek bir yer. Ama "*nouvelle cousine*" modasına uymuş. Gelen yemek, tabaklarda çok az.

16 Nisan, Pazar

Gece, Paris-Moscou lokantasında beraber olduğumuz arkadaşlar – Dalaman'lar – beni *Florian*

barına bıraktıldılar. Hemen hemen hiç tanıdığım yoktu. Sadece göz aşinalığım olan birkaç kişi. Avrupa'nın ta ortasında ne kadar da yalnızım.

Öğleye doğru Bauhaus arşivinde gördüğüm desenlerle, National Galeri'deki resimlerin içime işlediklerini daha çok duyuyorum. Dışavurumcuları ne kadar da seviyorum. Nasıl yaşamışlar? Nelerin kaygısını duymuşlar? Nelerle alay etmişler?

Biz, ailecek Simav'dayken, tahtadan bir Bauhaus oda takımımız vardı. 1940'lı yıllardı. Annem bu sandalyelerin rahatsız ettiğini söylerdi. Ama sanırım Bauhaus olduğunu kimse bilmiyordu. Sadece babam, bu altı sandalyenin modellerinin çok değerli olduğunu söyler, dururdu. Belki, sanırım, bir Türk marangoz modellere bakarak yapmıştı bunları. Şimdi Bauhaus müzesinde, elde kalmış sandalyeleri gördüm de, o yıllarda bizde olan takımların, bu müzede yer alabilecek kadar güzel olduklarını anladım. Sanırım artık Ödemiş'ten başka yere atandığımızda satıldılar.

Ödemiş'te, gördüğüm bazı Ege kentlerinde Bauhaus stilinde yapılar olduğunu hatırlıyorum. Nedeni basitmiş: bu okula bağlı bir mimar Türkiye'de hocalık etmiş.

Liverpool'da, Afganistan'da, Tibet'te korkunç olaylar.

17 Nisan

Dünkü gibi, belki, dünden de soğuk bir gün. Büsbütün kapalı, kış gününü andıran bir hava.

Öğleye doğru güneş açmaya başladı. Alışverişe çıktım. Hafif bir serinlik var, ama hava gene de sıcak.

18 Nisan

Güneşli bir gün başladı. Hava sıcaklığını henüz bilmiyorum. Ama evde kalorifer yandığına göre dışarıyı serin galiba.

Dün romandaki, bana basit gelen iki bölümü yeniden yazdım. ‘*Pasaj*’da geçen bölümü iyice kısalttım, gözaltıyla ilgili bölümün de beşte dördünü attım. Her iki bölüm de yeniden yazılmış oldular. Böyle davranmakla ne kadar iyi yaptım.

İnsan yazarken bildiği teknikleri de unutuyor sanki. Oysa tersine olmalı. Yazarken akla gelmeli bilinen teknikler.

‘*Belkıs*’ adlı bölüme başlamadan, o Harbiye Orduevinin önünde geçen basit sahneyi tümüyle attım.

Amşam Kantstrasse’deki, Savignyplatz’dan sonra gelen, dizaynı güzel İtalyan lokantasındaydık: Amélie, Ferit, Aras, ben. Aras bana *Traumgeschichten* adlı antolojiyi verdi.

Ardından *Florian*’a uzandık. Orada bir kadeh calvados içtim. Çok fazla oyalanmadık.

19 Nisan

Sabaha karşı dörtte uyandığımda gene – hemen hemen – dolunay vardı.

Sabahleyin uyandığında camlarda yağmur taneleri. Tam bir kış günü sanki. Ah, bahar, Stockholm'da olduğu gibi gelmeyecek misin gene? Seni kaç yıldır bekliyorum. İlk yıllar hiç aldırdığım yoktu. Hava güneşsiz oldukça, herkese, 'ziyanı yok, ben ne güneşler gördüm,' diyordum. Şimdiyse güneş için en çok çırpınan benim.

En iyisi bol bol çalışmak. Bu kitabın bölümle-riyle boğuşmak.

Akşamüzeri gene yağmur başladı.

20 Nisan

Güneşli, çok az bulutlu bir gün başladı.

Öğleden sonra biraz güneş görünse de, hava sonra yeniden kapandı.

Ben, bunca yıl sonra, sıcak bir iklime gitsem, sı-caklara alışabilir miyim? Herhalde birkaç yıl sürer bu alışma süreci.

'Hilton Otelinde Bir Gece' adlı bölümün bütünü-nü yeniden yazdım. Bu metni ikinci defa yazışımı düşünüyordum. Gotland Adasında kırların içinde bir evdi. Annem de yanıımızdaydı. Durmadan yağ-mur yağıyordu.

21 Nisan

Dünkünün tıpkısı bir hava. Yarı yarıya açık, ya-rı yarıya kapalı. Stockholm'a göre birkaç derece da-ha sıcaksa da, Berlin'e de baharın gelmesi zormuş. Aynı kararsız iklim. Kuzey, kuzey buraları!

Ama beklenmedik bir biçimde hava güzelleşti. Öğleye doğru Roseneck'e doğru yürürken, güzeldi, güzeldi hava. Öğleden sonra eve döndüğümde daha da güzelleşmişti. Bütün bu yörede, bütün sokaklarda, dünyanın başka bir yerinde görmediğim kadar güzel evler var. Hepsi de bahçe içinde. İnsana 'işte ev budur' dedirten yapılar, birkaç katlı köşkler. Genel olarak iki katlı; çoğu defa altta bir mahzeni, yukarıda da bir çatı katını içeren. İnsan böyle bir evi olursa, evim var diyebilir.

Akşamüzeri mahalleye şarap almak için çıktığımda da çok güzeldi hava. İnsan eve dönmek istemiyordu. Bu yüzden o küçük Henriettenplatz'daki bankta saat 6'ya kadar oturdum.

Akşam yazar Peter Schneider'in doğum günü partisine gideceğim.

Peter Schneider'in oturduğu ev, kendi evimden, hafif bir meyille inerek, yürüyerek, gidebiliyorum. Kurfürstendamm'dan soldaki bir sokağa sapıyorum: Droysen Strasse. Çok ilginç bir mahalle. Yolun sonunda, başka yerdeki kilise yapılarına benzemeyen – sanki bir İspanyol kilisesi gibi beyaz olan – bir kilise var. Peter Schneider'in oturduğu ev, kocaman, eski bir apartmanın çok büyük bir dairesi. Duvarlar, Polonyalı karısının yaptığı yağlıboya resimlerle dolu. Son aylarda, Stockholm'daki sinematekte gördüğüm son yıllar Alman filmlerinden tanıdığım kadın oyuncu Angela Winkler'le orada karşılaşmaktan çok memnun oldum. Çok hoş bir parıltısı olan, insanı etkileyen, canlı bir kadın.

Dört çocuğu varmış. Birçok 68 Kuşağı üyesi, film reğisörleri, yazarlar, Aras'ın ve Peter'in eski arkadaşları vardı orada. Peter'in uzun yıllar eski sevgili-si olmuş kadın, hem güzel, hem de çok şıktı.

Gece eve yürüdüm. Hava o kadar güzel ki, insan kapalı yere girmek istemiyor. Mahalledeki ot-yolun üzerinden geçen köprüden, ince ara yollar-dan yürüdüm, bütün bizim mahalleyi dolaştım. Ağaçlar her yerde yeşermiş. Çok güzel evler var. Pek azında ışıklar yanıyor. Bu Berlin'in kurulduğu yerdeki doğa, çok güzel bir doğa doğrusu. Eskiden, ayrı ayrı köyler halindeymiş Berlin. Onun, dünya-nın merkezi olduğu 1912-13 yıllarındaki halini gör-memiz artık elde değil. Şimdi, duvarlarla, tellerle çevrili bir ada. O parlak dönemlerini ancak fotoğ-raflardan görebiliyoruz.

22 Nisan

Sağanak yağmurlar. Camlar boydan boya ıslak.

Öğleden sonra Berliner Müzeye gittik. Berlin kentinin resimleri de var orada. Sonra Stadt Müze-nin kahvesinde bir kahve.

Hava sıcaklığının bu kadar düşmesi, baharın gelmesinin uzaması kronik ülserimi kışkırttı; içki ve sigara içemedim.

Ayrıca Berliner Galerie'ye de gideceęiz.

Bugün, 28 Şubat günü, Berlin'e gelmek için Stockholm'dan trene bindiğim kılıktayım; sanki o günden bugüne hiç zaman geçmedi, iklim değişme-

di. Arada yaşanmış olan bahar günleri neyin bağı-
şıydı.

23 Nisan

Gece yarımda yatmıştım. DDR TV'sinde Shir-
ley McLaine'nin bir filmi vardı. Sabahın altısında
uyandığımda, gökyüzü bütün bütüne açıktı. Ama
şimdi yataktan çıkma saati geldiğinde tamamen bu-
lutlarla örtülü. Ama dünkü kadar soğuk ve rutubet-
li bir gün değil.

Dün kışkıran ülser, bugün, belki de havanın du-
rumundan ötürü daha sakin.

Florian Bar üzerine yazdığım bir yazı bugün,
İstanbul'da, *Cumhuriyet* gazetesinde çıkmış.

Öğleden sonra biraz yağmur yağdı. Hava kapa-
lı geçti bütün gün.

'Bir Yaz Mevsimi Romansı'nın Yeniköy'deki
Sait Halim Paşa yalısı üzerine olan bölümünü yaz-
dım yeniden. Bütün gün evden çıkmadım, rahat ra-
hat çalıştım.

Sabahleyin Arnavutköy'e, şimdi orada kalan
anneme ve Tezer'in kızı Deniz'e telefon ettim.

Daha sonra da Ulla beni aradı.

24 Nisan

Berlin'in üzerindeki gökyüzü, belki geceleri da-
ha da güzel. Ayışığı olduğu gecelerde, ışık göllerin
yüzeyini aydınlatıyor sanki. İnsanı içine alıp götür-
mek isteyen, sarıp sarmalayan bir gökyüzü bu. Bu

gece, gökyüzü yarı yarıya açıktı. Sabahleyin kapan-
dı, ama öğleye doğru güzelce açtı.

Sabahleyin erken uyandım, çalıştım. Sonra da otobüsle Kurfüstendamm'da, aşağıya inerek, Paris Sinemasının altındaki, bulvar üzerine düşen yanda-
ki Fransız Kitabevine gittim, *Baudrillard*'ın kitapla-
rını satın aldım. Bende olmayanlarını. Bulvarın en sevdiğim köşesi burası. Fransız Kitabevi, üstündeki Paris Sineması, eskiden Fransız Kültür Merkezi de buradaydı. Orada 1982 Şubatında yeniden *Sartre* üzerinde çalıştığımı anımsıyorum. Karşıda, bulvar-
da bulunan Café Möhring'lerin ortaya düşeni; be-
nim gözümde en sevimli olanı. Halıyla döşeli teras, camlarla kapalı; içerisi tam anlamıyla kahve-pasta-
ne geleneğini yansıtıyor. Buraya, Café Möhring'e her gelişimde, bütün dertlerimi unuttuğumu düşü-
nüyorum. Neleri çağrıştırıyor? İnsanın ruhunu din-
lendiriyor bu kahve. 1984 sonbaharında, oradan an-
neme yazdığım bir kartta da bunu duymuş, bunu belirtmişim: *"Böylesi sürgüne can kurban anneci-
ğim. Şimdi fıstık gibi bir Alman köylüsü kız servisimi
yaptı."* Elbette oraya her gidişimde Beyoğlu'nun es-
ki pastane-kahvelerini de düşünüyorum: Markiz'i,
Lebon'u, Tokathyan'ı, Baylan'ı. *Adamlar* oturuyor-
du orada. İnsanların güzelliğinden, çirkinliğinden
söz etmiyorum. Elbette, çirkinlere fazla yan bakma-
makla birlikte, güzel insanları tercih ederim. Ama
ben başka bir şeyden söz etmek istiyorum. Bir bi-
çimden, bir formdan: yaşamla, düşüncelerle, deney-
lerle kazanılan bir biçimden. Adam olma biçimin-
den. Adam biçiminden. Şimdi sürüye benzer yığın-

lar dolaşıyor o yıkıntıların bulunduğu yerlerde.

Öğleyin eve dönerek bir paragraf daha yazdım. Sonra, her günkü gibi, o ağaçlıklı yollardan Roseneck'e yürüdüm. Saat 14'te eve dönüp 15.30'a kadar çalıştım. Güneş daha da bir gösterdi kendini. Sokağa kendini atmamak olanaksız.

Akşam yemeğini, Paris Sineması yakınındaki Foyer adlı Türk lokantasında yedik: Amélie, Ferit, ben. Yemekten sonra Café Möhring'in kaldırımalarında oturmak çok güzeldi.

25 Nisan

Ne mutlu, ne mutlu ki pırıl pırıl bir hava.

Bugün çalışmaya fazla gerek yok. Tersine 'Tutukluluk Günleri' adlı bölümü okuyup üzerinde düşünmek daha faydalı olacak.

Roseneck'e Ferit'le birlikte yürüyüş. Wiener kahvesinin kaldırımları. Öğleyin eve dönerken hava daha da güzelleşmişti. Evde kalmaya hiç gerek yok.

26 Nisan

Dün gece televizyondaki hava tahminleri: Berlin, artı 23 derece, güneşli olacak. Oysa hava kapalı, ısıyı dışarıya çıkınca anlayacağım. En iyisi çok çok çalışmak.

"Gündüzleri bodrumdaki masanın çevresinde tutuklu deniz teğmenleriyle birç oynuyor, öğleden sonraları da, yatağının üzerine kitap okumak üzere

uzanıyordum. Çehov'un öyküleri idi en çok seni kendisine çeken: 'Küçük Köpekli Kadın' öyküsündeki Kırım sahillerindeki durgun denizi, kıyafetleriyle çarlık dönemi sayfiye insanlarını gözünün önüne getiriyor, o yumuşak iklimi duyar gibi oluyordun. Deniz kıyısındaki otların kokusunu kokluyordun sanki."¹

Gece Café Einstein'da geçti.

27 Nisan

Hava gene kapalı. Sanırım Berlin baharı bu. Ama bütün doğa yeşerdi. Salonun penceresinden dışarıya bakınca görünüyor bu. İleriye doğru uzayan sonsuz düzlük şimdi yemyeşil ağaçlarla dolu.

28 Nisan

Düşümde Ulla'yı gördüm. Bir cazcıdan hamile kalmış. (Oysa caz bile dinlemez Ulla). Bugün 'Bir Yaz Mevsimi Romansı'nda kitabın kahramanı Belkıs'ın hamileliğiyle ilgili bölümü yazacaktım, belki bu yüzden gördüm bu düşü. Ama ardından başka imgeler de vardı düşte: gene aranmaktaymışım polisçe; İstanbul'da, Fatih'te, Eski Ali'de; yanımda da birisi vardı. O sokakların biçim değiştirmiş imgelelerini ne de çok görürüm düşlerimde. O yokuş, o birbirini kesen sokaklar, bizim evin çevresindeki

1. *Bir Yaz Mevsimi Romansı*'ndan bir paragraf. (Can Yay.)

evler... bazan yokuşu çıkamam, bazan yokuş aşağı koşarak eve saklanır, tehlikelerden kurtulurum. Evde – babamın 1953'te yaptırdığı ev – hep başka başka biçimlerde görünür düşümde. Yanımdaki insanı, Çelebi Süleyman Sokak'taki evimize götürdüm. Evin, kendi başına – çevresi boştu – duran çatısı başka evlerin çatılarıyla birleşmiş. Çok görkemli bir giriş yapılmış apartmana. Sanırım, düşümde Stockholm'daki küçük oğlum Emre de vardı. Akşam etleri yağda kızartarak yedim. Şimdi uyanınca anlıyorum ki o yüzden görüyorum bu tutarsız düşleri.

Yağmurlu, soğuk bir gün.

'Bir Yaz Mevsimi Romansı'nın XXII. bölümünü, '1971 Sonbaharı' adını koyduğum bölümünü de yeniden yazınca içlendim. Burada romanın anlatıcısının yaşamıyla, benim yaşamım çakışıyordu sanki. Derinden duydum her şeyi. Bazan, kendimi zorlayınca çocukluğumda duyduğum kokuları yeniden duyduğum gibi. Hiçbir şeye ödün vermemeye yeniden karar verdim. Ne kendime yapılanları bağışlayacağım, ne de başka insanlara yapılanları. Yurdu ma dönmesem de olur.

Öğle yemeği için menemen yaptım; iki bardak da domates suyuyla votka içtim. Karışımın içine biraz karabiber de attım elbette. Dışarısı o kadar serin ve yağışlı ki, dolaşmaya olanak yok. Roseneck'e yürümek de imkânsız. Kaldırımında oturamayınca o Wiener Café'ye gitmek gereksiz. İç bölümü çok küçük bu kahvenin. Stockholm'dan birlikte getirdiğim defterler arasında yazılmamış bir hikâye krokisi bulsam da, onu yazmak – yazabilmek – için Kurfüs-

tendamm yönündeki kahvelerden birine gitsem.

‘Bir Yaz Mevsimi Romansı’nın son bölümüne geldim; bu yüzden yazar olarak duyuyorum kendimi. Yeniden bir yazar olmadığımı düşünme bunalımını gelinceye kadar. Bu yüzden hikâye yazmak için kahvelere gidip, güvenle oturabilirim.

29 yıl önce bugün, 28 Nisan 1960’da, Batı kültürüyle beslenmiş genç insanlar olarak, Türkiye’de otoriteye karşı isyan etmiştik.

Sonra da yaşamımızı belirleyen uzun yıllar bu başkaldırının izlerini taşıdı hep: umutlar da, yanılsamalar da, hayal kırıklıkları da, kötümserlikler de, toplumdans nefret etmeler de hep bu davranış çevresinde oluştu.

Ayda’ya telefon ettim, çağrısını aldığım, Ankara’daki ‘Aydınlar Toplantısı’na onun aracılığıyla dört tümcelik bir mesaj yolladım. Paraya tapınan, paranın önünde iki büklüm olan bir toplum!

Öğle yemeğinden sonra, benim açımdan hiçbir anlam taşımayan, ruhumu ezen gün bölümü geldi: saat 14-16 arası. Saat 14.30’da yatağa taşıdım kendimi. Uyudum ve alabildiğine canlı düşler gördüm:

En tanınmış, en güzel film yıldızlarından biri vardı düşümde. Benim de en hayran olduğum film oyuncusuymuş bu genç kadın. (Zihnim görüntüleri destekliyor). Ama artık para karşılığı aşk yapmaya başlamış. Ona rastlıyorum ve şimdi artık ona nasıl davranacağımı kararlaştıramıyorum. Bir kadın daha var yanında onun. Yıldız, benden posta kutusuna bakmamı istiyor, edebiyatı çok sevdiği için, kendisine gönderilen bir kitabın gelip gelmediğini pek

merak etmekteymiş. Büyükçe bir kuş kafesine benzeyen posta kutusunda – ona ait olan posta kutusuydu bu – bir kitap bulamıyorum. O kapıdan çıkıyor, aynı posta kutusuna bakıyor ve buluyor kitabı; kitabın yanında ona gelmiş, güzel basımlı bir dergi de var. O, yanındaki kadın, ben, üçümüz, benim oturduğum evin merdivenlerine geliyoruz. Ona Alman dilinde basılmış bir kitabımı vermek istiyorum. İkisine birer tane veriyorum da. Yıldız, kitabı eline alıyor, ama düşünceme göre, ‘bütün yabancıların yaptığı gibi’ gibi çok az ilgileniyor kitapla. Ayağında yüksek topuklu, atkılı, açık ayakkabılar var; elbisesi de siyah renkte ve oldukça dekolte. Bu yıldız Isabella Adjani’ye benziyor, siyah saçlı, çok güzel bir genç kadın, bembeyaz bir cildi var . Ama Adjani değil. Ona göre biraz dolgun ve biraz daha irice. Şimdi düşünüyorum da gerçekte hiçbir film yıldızı değil o. Düşümde uydurulmuş bir yıldız. O kadar çekici, o kadar çekici bir genç kadındı ki, – hiçbir yerde de böyle bir kadınla karşılaşmadığıma göre – zihnimin altında çok başka bir dünya yattığına, bu dünyanın da kimbilir nerelerle – ilintisi olduğuna neredeyse inanacağım.

29 Nisan

Dün öğle üzeri gördüğüm düşün etkileyiciliğinden ötürü gece uyuyamadım. O güzel kadın beni kanatlarına alsa da, bilmediğim bir dünyaya götürürse. Düşlerde ortaya çıktığına göre, bütün bütün

düşten bir dünya olmalı bu – içinde düşlerde olduğu gibi yaşanan – .

Akşam yemeğinden sonra Kurfüstendamm'a indim. Laclos'nun o eşsiz romanı *'Tehlikeli Âlâklar'*a dayanılarak yapılan filmi görmeden önce Café Möhring'de oturdum.

Eşsiz gece sinemaları var burada.¹ Filmin başlama saati 22.45. Gece hava iyice yumuşamıştı. Sinema binasında üst üste katlarda, sinema salonları var. Ama asıl şaşırdığım, geceyarısı 1.30'dan sonra yatağa girdiğim halde, gene uyuyamamam.

Bugün de hava kapalı, ama yağışsız.

Savignyplatz yakınındaki Autorenbuchhandlung'a gideceğim. Gece de Akademie'deki davete.

Gene müthiş kalabalık bir davetti. Belediye Başkanı Walter Momper'le de karısıyla da tanıştık. Çok sevdim bu insanları.

Çıktığımızda, hava kapalı, ama sakindi. Üşüt-müyordu.

30 Nisan, Pazar

Hava kapalı, ama güneş yüzünü göstermeye çalışıyor.

Dünden daha sıcak bir gün.

Milko, Emre, Ulla bu gece trenle, Stockholm'dan Berlin'e, Zoo istasyonuna geliyorlar. Onları karşılamaya gideceğim.

1. Kurfüstendamm üzerindeki (No: 26) FILM-BÜHNE WIEN adlı sinema binasıydı bu. Kat kat. Her katında ayrı bir sinema salonu var. Salonlar ve merdivenler halı döşeli. (D.Ö.)

MAYIS

Evde yalnız değilim. Çocuklar salonda yatıyorlar. Onlarla birlikte uyanmanın ayrı bir tadı var.

Hava açtı; gerçekten yazı anımsatan sıcak bir gün oldu.

Önce Emre, Milko, Ulla, ben Roseneck'e yürüdük. Onlara her günkü gezi yolumu, önlerinden geçtiğim bahçeli evleri, ağaçlı alanları, ormanlar arasındaki küçük gölleri gösterdim. Ardından bu yarı kırsal yerleşme yerine, Roseneck'e varılıyordu. Sonra, – Wiener Café'de oturduktan sonra – duraktan 29 no.lu otobüse binerek kente indik. Çocuklar, dün geceki ilk akşam yemeklerini, Hallensee'de sokak arasında, İtalyan tarzı yemekler yapan bir lokantada yemişlerdi. Ama, sanırım o lokantayı işletenler İtalyan değillerdi; onları, kentteki hakiki bir İtalyan lokantasına – bizim de sık sık uğradığımız – Ristorante Latino'ya götürdüm. Onların en bayıldıkları yemekler İtalyan yemekleriydi çünkü.

Lokantada, kaldırıma konulmuş masalarda otururken, ne güzel bir güneş vardı. Yemekten sonra biraz bulvarda dolaştık. Milko elinde bir skateboard taşıyor. Hallensee'ye geldik. Göl kıyısındaki çıplaklar, bir çıplaklık kültüründen – İsveç'ten – geldikleri halde Milko ile Emre'yi şaşırtıyor. Küçük, dibi yosunlu gölün varlığı her zaman dinlendi-

rici. Bazan kadınlar ya da erkekler göle dalıp çıkıyorlar.

Gece evdeydik. 1 Mayıs dolayısıyla İstanbul'da korkunç olaylar.

2 Mayıs

Hava kapalı.

Çocuklarla meşgul oldum.

'Bir Yaz Mevsimi Romansı'nın son noktasını koydum. Sanırım, bu metin hafifliğinden epeyce arındı. Onu nesnel olarak kimbilir ne zaman görebileceğim.

Gece hep birlikte Café Möhring'e gittik.

3 Mayıs

Açılmak isteyen kapalı bir hava. Ama sıcak.

Emre ile Roseneck'e yürüdük. Sonra kahvede oturduk.

Dönüşte Hallensee kıyısında çıplaklar yoktu. Bu Emre'yi hayal kırıklığına uğrattı. Eve yakın yerde, cadde üzerindeki durakta Milko'ya rastladık. O kentin çeşitli yerlerinde kaymakla meşguldü. Ulla evdeydi, Milko'yu boş yere merak etmiş.

Akşam İstanbul'dan eski bir dostum telefon etti. Benim sonbaharda yayınlanan öyküler kitabım '*Stockholm Öyküleri*'ne Sait Faik Hikâye Ödülü verildiğini söyledi. Bir an şaşırdım. Telefonun konuştuğum bölümünü kapatarak, salonda, öğleden son-

raları kestirdiğim koltukta oturup viski içen Ferit'e söyledim bunu. O hiç renk vermedi. Kitabı ödül jürisine veren oymuş; buraya geleli birkaç hafta olduğu halde bu konudan bana hiç söz etmemişti. Rose-neck'e yürüyüşlerimizden birinde bu ödülde de bir ara söz etmiştik oysaki. Telefonu ona veriyorum. Jürideki yazarların, benim gibi, siyasi otoritece, yurttaşlıktan çıkarılmış birine ödül vermeleri, bir açıdan siyasi otoriteye, duygulandırıcı bir karşı çıkışı deyimliyor; onlara, "sizin kararınızı tanımıyoruz" anlamına geliyor. Bu beni derinden sarsıyor; onlar adına bir yücelik duygusu duyuyorum: davranış yüceliği. Ödülün maddi tutarını bilmiyorum. Yarım milyon ya da bir milyon lira gibi bir izlenim kalmış bende. Ödülü, maddi değerini cezaevlerinde tutuklu gençlere, – ideolojik ayırım gözetmeksizin – ilaç parası olarak bırakmak koşuluyla kabul edeceğimi söylüyorum. Oysa ödülün maddi değeri daha azmış.

O sırada, dışardaki alışverişten eve dönen Ulla, bu habere seviniyor. İnce, uzun, sevimli, penceresinden Ku'damm Köprüsü, kör demiryolları, ağaçlar, karşıdaki büyük evler görünen mutfakta önce grappa, sonra viski içerek kutluyoruz bu haberi. O arada kızım Ayda ile Sezer Duru da İstanbul'dan telefon ediyorlar. Ferit, hemen hemen her gün yaptığı gibi, aşağıya, birinci kattaki dairesine yemeğe davet ediyor. Çünkü yazar olduğu gibi, bir aşçı da o.

Güzel, güneşli bir gün başladı.

İstanbul'dan, Ankara'dan birçok telefonlar.
Yurdumun sesi.

Sabahleyin hep birlikte Roseneck'e yürüdük.
Nefis bir iklim gelip yerleşmişti.

Akşam hep birlikte Café Einstein'daydık.

Telefon edenler arasında Hüseyin Baş, Murat Katoğlu, Akal Atilla da vardı.

5 Mayıs

Açık, güneşli, biraz da rüzgârlı bir gün. Hava bazan kapanır gibi oldu, ama ardından gene açıldı durdu; hafif bir rüzgâr esiyor, hava açıldıkça sıcaklık basıyor.

Milko, Ferit, ben Kreuzberg'e gittik, alışveriş ettik. Türkler – aralarında Alman satıcılar da var – çok güzel bir pazar kurmuşlardı. Orada Türkiye'de olan her şey vardı. Hem de en güzelleri, sebzelerin en körpeleri. Bu pazarlar varken Berlin'de nostalji duymanın ne gereği var. Satıcılar, incelmış, uygarlaşmış genç insanlardı. Bir Türk dükkânına girdik, geniş, karton kutularda, bir bahçe büyüklüğünde – neredeyse – körpe ıspanaklar gördük. Biraz da olsa ıspanak almamak imkânsız. Milko bir Türkün dükkânından dönerli sandviç aldı. Çok beğendi. "Türkiye'dekinden güzel baba," dedi. Ellerimizde fişlerle, metroya binerek, kenti açıkta, yukarıdan görerek Uhlandstrasse'ye dönüyoruz; oradan oto-

büs bizi Hallensee'ye götürecek. Ne kadar da sıcak otobüs.

Gece, Ferit'in evinde börek yedik. Geceyarısı Server Tanilli Strasbourg'dan telefon etti.

Türkiye'de 27 Mayıs öncesini hatırlatan olaylar.

6 Mayıs

Dün gece epeyce içki içmiştim. Henüz ortalık aydınlanmadan uyandım. Düşümde de sarhoş olarak gördüm kendimi; sarhoşluktan bayılmışım, abuk sabuk şeyler sayıklıyormuşum. Daha düşümün içinde kendime gelmişim.

Daha sonra uyku tutmadı. Yataktan kalktığımda saat 5.30'du; ortalık aydınlanıyordu. Hava yarı yarıya açık, güzel bir gün olacağını sanıyorum. Salonun pencerelerinden birini açtım: kuşlar ötüyorlar, bazan da bir ağaçtan ötekine hızla uçuyorlar. Öyle sanıyorum ki, insan her gün, günün nasıl olacağıyla ilgiliyse, önemli ölçüde mutlu demektir. Her günü ayrı ayrı yaşamak, her günle bir bir ilgilenmek! Sanırım, Stockholm'daki aşırı tekdüzelikten sonra Berlin'de mutlu oldum. Çalıştım, günlerle tek tek ilgilendim, havayla da. Günlerimin sayılı olmasının da bir payı var mı bunda? Bütün bütüne Berlin'de kalsaydım, orada otursaydım, günlerin tekdüzeliği mi çökecekti üzerime?

Saaat sabahın 7.30'unda hava epeyce açıldı. Bulutlar var, ama çok yüksekte onlar.

Saat 9'dan sonra çok rüzgâr çıktı. Saat

10.40'ta da yağmur serpelemeye başladı.

7 Mayıs

Sabaha doğru bütün kentin üzeri açıktı. Şimdi, ben bu satırları yazarken, öğleye doğru, kapalı. Ama alçak basınç yok sanırım. Dünkü gibi bir kış gününü andırmıyor.

Emre, Milko, Ulla, bu akşam Stockholm'a hareket edecekler. Onların tatili bu kadar. Gece 21.28'de kalkmakta trenleri. Buradan Doğu Almanya üzerinden, güney İsveç'e, Malmö kentine geçecekler. Hep sabaha karşı istasyonunu gördüğüm, içini hiç gezmediğim Malmö. Garda Ulla heyecanlanıyor, treni kaçıracığı telâşına kapılıyor; çünkü İsveç'e araba vapuruna girerek geçen yataklı vagonu bulmakta güçlük çekiyoruz. Milko onu yatıştırıyor. Malmö'ye giden vagonlardan birine giriyorlar. Tren bir dakikaya varmadan hareket ediyor. Trenin içinde, nasıl olsa, yataklı vagonlarını bulacaklardır. Gar kalabalık. Her zamanki gibi, insana iyi duygular veriyor. Bu Ulla, her işini son dakikada yapar.

8 Mayıs

Hava kapalı. Berlin! Berlin! Ne kadar da tadımlık bir baharın varmış. "Sürgün, iklimlerdir. Duyuyor musun beni, Breytenbach, yurduma senden önce gidebileceğimi söylemiştim sana. Dilerim ki sen de gidersin yakın zamanda yurduna. O çatışma-

ları, insan kıyımları bir türlü bitmeyen Güney Afrika'ya. Herkes yurduna gitmelidir. Sonra gene dışarıya çıksa da."

Biraz rahatsızım. Evde vakit geçiriyorum. Akşam yemeğinden sonra kahveyi Ferit'lerde içip, gene gece sinemasına gittim. Dustin Hoffman'ın bir filmi: Rain Man. Baştan sona, başka bir rol içinde kalabilmek için kendini ne kadar da yordu, zorladı. Doğrusu böyle bir rol oynamaya kalkmazdım, ben olsaydım. Bir oyunculuk rekoru kırmaya benziyor.

9 Mayıs

Hava yarı açık. Dilerim ki güzel bir 'bahar' günü olsun.

Sabahleyin gene Roseneck'e yürüyüşümü yapıyorum. Hava iyice açtı, fevkâlade oldu. Sevinçten uçuyorum. Ulla, mahalledeki dükkânlardan birinde, küçücük bir seyahat ütüsü beğenmiş, onu almamı tembih etmişti. Onu hemen satın aldım. Gerçekten de dükkânda kalan son ütüymüş. Aslında bu dükkân çeşitli hediyelik eşyalarla, gazete ve kırtasiye satıyor.

Salon için de çiçekler aldım. Daha önce satın aldığım çiçekler arasında olan, kauçuğa benzeyen bir bitki, alabildiğine yeşil ve büyümekte. O salona güzellik verdi.

Sıcakların yerleşmemesi, havaların kararsızlığı, ülserimi kışkırtıyor. Yakındaki eczaneden aldığım hafif ilaçlarla, doktora giderek ağırlarını iste-

meden geçirebilmek istiyorum, bu mevsimle ilgili hastalığı. Ama bu rahatsızlık başlayınca iyi uyuyabilmek gerekli; ancak derin uykular iyileştiriyor ülseri. Belki Amélie'den birkaç uyku hapı alabilirim.

Gece kentte dolaştım. Ilık, yumuşak bir hava vardı; ıhlamur ağaçları kokuyordu sanki. Bizim evin arka bahçesindeki ağaçlardan biri de ıhlamur; öteki atkestanesine benzeyen bir ağaç; üçüncüsünün ne ağacı olduğunu bulamadım bir türlü.

Ulla giderken, bana Scott Fitzgerald'ın "*Tendre is the night*"ının İsveççesini bıraktı. Birkaç defa okuduğum bu kitabı, bir de İsveç dilinden okumayı deniyorum. adını çevirirken özel bir çaba göstermemiş İsveçliler, çok yalın olarak "*Natten är ljuv*" demişler: Gece güzeldir, yumuşaktır ya da tatlıdır, gibi bir sözcük. Kuşkusuz İsveç'te de Scott Fitzgerald'ı sevenler vardır, eski kuşaklardan belki daha çok olmuştur, yeni kuşaklardan da onu seven gençler çıkabilir; ama İsveç ruhuna ne kadar da uzak – gene de – Scott Fitzgerald'ın ruhu. Geceleri uyanırsam da, bu kitabı okumayı sürdürüyorum. Milko da salondaki televizyonun birçok kanalını satelit kanallarına göre ayarladı. Henüz on üç yaşında, ama bu işin ustası. Bazan da uykusuz kalınca, 24 saat yayın yapan 'Müzik' kanalını açıyorum. En çok Madonna'nın bir şarkısı tekrarlanıyor. İmgeler, imgeler, imgeler, yarı ışıklar, genç kadın bedenleri, geçmiş sanat ürünlerinin çizgileriyle, buluşlarından da yararlanan bir yığın video görüntüleri... 21. yüzyıl böyle mi olacak?

Geceyi *Florian* barında bitirdim. Güzel bir ka-

din kılığında oraya gelen genç bir erkek var. Birkaç defadır rastlıyorum.

Geceyarısından sonra da hava nefisti. Tatlı olan geceydi. Ilıktı gece. Paris-Moskau lokantasının, iç düzenlenişinin sadeliğini, dinlendiriciliğini, güzelliğini unutamıyorum.

10 Mayıs

Hafif puslu bir sabah, ama sanırım güneşli, sıcak bir gün olacak. Öğleden önce Ferit'le birlikte Roseneck'e yürüdük; her zamanki gibi Wiener Café'de oturduk. Güneş biraz çıkmıştı. Öğleden sonraysa, benim dileklerimin tersine, hava daha da bulutlandı.

Posta kutumda Prag'dan, Türkolog Prof. Hrébiéck'ten bir mektup vardı. Ona hemen mektup yazmak zorundayım. Çünkü, öyle sanıyorum ki Prag'a gidemeyeceğiz. Konsolos, Ferit'in, İstanbul'dan aldığı vizenin geçerliğini kabul ettiği halde, oradaki memurlar, otelimizin yerini değiştirdiler; bize kent dışında, daha pahalı bir otel sunuyorlar. Otelin fiyatının önemi yok, ama bizim Prag'a gitmemizi istemez bir tutumları var.

Ülser ya da kolit ağrılarım daha da arttı. Saat 9'u çeyrek geçe çatı katıma çıktım; biraz televizyona bakıp sonra uyudum. Ama gece 11.30'da gene uyandım; ardından, ne mutlu ki, sabahın 5.30'una kadar aralıksız uyudum. Yeniden uyuyabilmek için yatakta kaldım. Biraz daha uyuyabilseydim, mutlu olacaktım. Sabah erkenden yapılan banyolar, yeni-

den uykuyu getirebiliyor. Mutfak penceresiyle aynı yere bakan şu banyo küvetinin üzerindeki pencere açık olduğu halde, duş alabileceğim günlerin hayalini kuruyordum buraya yeni geldiğimde, nerede o günler?

11 Mayıs

Her gün havanın durumunu yazıyorum buraya. Güneşsiz, yağmurlu kışın aylarca sürdüğü Stockholm'da yıllarca yaşadıktan sonra, beni en çok ilgilendiren bu olmuş. Yazarlığı bırakarak, bir meteoroloji istasyonunda çalışmaya başlamalıyım.

Stocholm'da bir fıkra anlatılır: Barda içen iki arkadaştan biri, hemen hemen her zaman olduğu gibi, geciken yazdan şikâyetçidir; ötekine şöyle söyler:

"Bir türlü yaz gelmiyor. Geçen yıl ne güzel bir yaz olmuştu."

Ötekinin karşılığı şöyledir:

"Bilmiyorum, geçen yıl ben sinemadaydım."

Aslında İstanbul'da yaşarken de hava beni çok ilgilendiriyordu. 1976'da "Bir Uzun Sonbahar" adlı ilk romanım yayınlandığında, Tezer: "Havanın durumunu yazıp durmuşsun hep, meteoroloji raporu gibi bir şey," demişti.

Daha sonra da şair Hatipoğlu, kendisiyle ilgili bir anektod anlattı bana: Bayramoğlu gibi bir yazlık yerde, tatil günlerini paylaştırmak görevi ona düşmüş; kendisine en güzel günleri ayırmak düşüncesiyle temmuz ayının son haftasını ayırmış; tem-

muzun son haftası da, o orada tatilini yaparken hep yağmurlar yağmış. "Sonradan 'Bir Uzun Sonbahar'ı okudum," diyordu Hatipoğlu, "orada yazıyordu: 'İstanbul'da temmuzun son haftası hep yağmurlar yağar,' diye. Romanı önceden okumuş olsaydım, bu hatayı yapmayacaktım." Gerçekten de İstanbul'un iklimini, çok yakından izlemişimdir yaşamım boyunca. Kendiliğinden bilirdim. Ama sonradan kentin betonlaşması, denizlerin kirlenmesi ve başka nedenlerle o iklim de – sanırım – çok değişti.

Bulutlu bir gün. Bulutlu. Bulutlar tam tepede, biraz yüksekteler. Bilmiyorum, bugün, güneşli saatler olacak mı?

Saat 9'da gökyüzü biraz açıldı.

Scott Fitzgerald'da duygular çok ince, çok ayrıntılı, derin, kuşkusuz söyleyebilirim: yüksek duygular taşıyan bir insandı o. Onun kahramanı Gatby'nin de duyguları çok yüksek, çok derindir. Fakat doğayı, iklimi, lokalleri de çok iyi görüyor. Anlattığı şeyler çok güzel; orada duygular doğayla, iklimle, eşya ile uyum içinde anlatılıyor. Birçok duygusunu birden kullanan bir yazar o; bu duyguları günlerin ve gecelerin getirdikleriyle en iyi bir biçimde betimliyor.

Berlin'de, bu ayın sonuna kadar bir bahar yaşamazsam, haziran ayında Atina'ya gideceğim.

Sabahleyin, alışveriş ederken uzo ve votka da aldım. Sonra da Hallensee Parkına yürüdüm. Saat 10 çevresinde parkta kimseler yoktu; fıskiyelerle çimenler sulanıyordu; göl durgun ve eşsiz güzelliktey-

di.

11.20'de Ferit, Amélie, ben yürüyüşe çıktık. Onları mahalledeki Fransız asıllı şarapçıyla tanıştırdım; sonra da pastanenin yerini gösterdim onlara. Otobüse binerek Café Möhring'e gittik, Amélie kısa bir süre alışveriş için ayrıldı. Yandaki masada oturan bir kadın bize tanıdıkmişçasına bakıyordu. Ferit onu tanıdı: Müjde Ar'mı. Kalkarak yaklaştım; onu masamıza davet ettik. Mutlu bir tanışma, rastlaşma oldu. Müjde Ar, bizle oturduğu kısa süre içinde ilginç şeyler anlattı. Türk kadın güzelliğinin dönemi içinde en büyük temsilcilerinden biri, kuşkusuz.

12 Mayıs

Gece on ikiyi on geçte uyandım, sonra da uyku tutmadı beni. Şimdi sabaha doğru saat 4'te bu satırları yazıyorum. Yatak odasının penceresini açtım. Gecenin havası hiç de soğuk değil. Bu çatı katının yatak odasını çok arayacağım. Çizgileri bu kadar güzel bir odada kalmadımdı sanıyorum. Büyük, başka çeşit yatak odaları dışta tutulursa. Salonu da arayacağım, bir kıyısında çalışma masası duran, bu geniş, rahat salonu. Eşyalarla dolu olmaması bu ferahlığı artırıyor.

Sabahleyin, yatak odasının penceresinden baktım: bahçedeki büyük ağaçların yaprakları ıslaktı. Şimdi saat 10.35'te de, kısa süren, sağanak biçiminde bir yağmur yağdı.

Öğleden önce Doğan Hızlan, Hürriyet gazete-

si için bir söyleşi aldı benden. Celâl Üster, Ayça Atikoğlu, Nokta dergisi de aramışlardı. Benim ödül sorunu yok yere dallanıp budaklanmıştı.

Amerikan yazın geleneğinde var bu metinde betimlenen lokalleri iyi görmek, iyi betimlemek, lokalleri betimlerken, sadece kahramanın ruh hallerini değil, daha birçok şeyi de ortaya çıkarmak, bu yöntemle anlatı metnini zenginleştirmek. 1980'de, gene burada, Berlin'de yapılan bir edebiyat toplantısında, Tomris Uyar, bu konuda, Carson McCullers'ın metinlerini temel alarak, ilginç bir bildiri sunmuştu. Scott Fitzgerald'da, sadece kurgu kahramanlarının ruhsal durumlarıyla birleşmekle kalmıyor; yazarın yumuşak, estetik dünyasını da yansıtıyor.

Öğleden önce hep yatakta dinlendim. Sağanak yağmurlar yağdı durdu. Ama yağmurlar dinince, kentin de, havanın da temizlendiği hissediliyor. Gece yumuşak olacağa benziyor.

Erken ölen Fransız rejisörü Truffaut'nun ölümüyle yarım bıraktığı, sonradan tamamlanmış olan "Küçük Hırsız" adlı filme gittim. Paris Sinemasındaydı.

13 Mayıs

Güneşli bir gün başladı. Erkenden uyandım. Kolik krizim biraz yatışmış gibi. Belki, biraz daha sabredersem, kolay atlatacağım.

Gün biraz bulutlu, biraz açık geçti. Ama, her zaman, güzel bir gündü. Öğleden önce yaptığım alışverişte içkiler de aldım. Yarın gece, gene birin-

ci katta oturan Amerikalı yazar Federman'ın partisi var. İçkilerin bazılarını oraya götüreceğim. Daha sonra da çamaşırlarımı yıkadım.

Ardından Roseneck'e yürüdüm. Wiener Café'de servis yapan kadın, ben daha bir şey söylemeden, kendiliğinden sütlü kahvemi getirdi. Demek ki, kahvenin devamlı müşterilerinden sayıyor beni.

Öğle yemeğinden sonra da Koenigsalle boyunca yürüdüm. Hagenplatz'dan sonra, çok güzel bir kahve ve bar gördüm. Landhaus Bott'du adı. Bahçesi de çok güzeldi. Buraya mutlaka gelmek gerekli. Uzun uzun yürüyüşler yapıyorum. Buradan Hagenstrasse boyunca yürüyünce Roseneck'e vardım gene. Ne güzel, bu yollar bir üçgen oluşturunuyordu. Hagenstrasse'nin Roseneck'e yaklaştığı yerde, bir apartmanın alt katındaydı Hemingway Restaurant. Doğrusu, biraz fazla süslü bir yer yapmışlar. Gelmeye değmez. Roseneck'ten, her gün geçtiğim yollardan geçerek, Hallensee'ye, mahalleme döndüm. Bu akşamüzeri, *Romansı* düzeltmeye başladım.

14 Mayıs, Pazar

Geceleyin, yatmadan önce, iki tane *mogadon* aldığım için sabahın yedisine kadar çok derin uyudum. Ülser ya da kolik rahatsızlıklarının geçmesi için gerekli bu.

Sabahleyin çok güzel, güneşli bir gün başladı.

Akşam Federman'ın partisi var. Güzel, çok güzel bir bahar günü. *Romans*'ın metinlerini düzelti-

yorum.

Federman'ın partisine erken inmişim; yeniden yukarıya kendi katıma çıktım. Bana söylediği saati yanlış tutmuşum aklımda, oysa inmeden önce telefon edebilirdim. Aynı apartmanın içinde telefon etmek, bunun ayrı bir güzelliği var.

Partiye çok gelip giden oldu. Pek çok içki var. Federman'ın oturduğu daire çok geniş. Sonradan açıkladı: partinin verilme nedeni onun yaş günü olmasıymış. Kızı da New York'tan gelmişti, bir kız arkadaşıyla birlikte. Bazı Fransız şairleri oldukları söylenen iki orta yaşlı geçmiş adamlarla birlikte Rachelle adlı çok güzel bir kız geldi. Kız, dairenin kapısından girer girmez, benim yanıma geldi. Fransızca'ya çevrilmiş metinlerim varsa, okumak istiyormuş. Salondaki, yemeklerin konulduğu masanın kıyısında ben, o da yanımdaydı. Metinlerimi göndermem için adresini verdi elime. Bir kâğıda yazmış; bir kartvizit değildi bu. Ne yazık ki, kolik krizim sürüyor. Uyuyamamaktan korkuyorum. İçtiğim birkaç kadeh viskinin kötü geleceğinden korkuyorum. Doktor arayıp, onu bunu rahatsız edeceğimden korkuyorum. Onun için, yukarıya, çatı katıma erken çıkıyorum.

15 Mayıs

Bugün gene tatil. Nefis bir sıcaklık bastırdı. Saat 11'den sonra Aras'la Hagenplatz'a yürüdük. Sonra oradan Grünewald'a gittik. Küçük göller, akan sular, büyük ağaçlar, koskoca bir orman burası.

1986 yazında, beni arabasıyla Wannsee'ye bırakan bir kız arkadaşla içinden geçmiştik. Ama otomobilde, asfalt bir yolu aşarken bir şey görmedim. Wannsee'den Savignyplatz'a ya da Zoo tren istasyonuna, banliyö treniyle gidip gelirken hep kıyısından geçtim bu ormanın. Sinematekte gördüğüm eski bir Alman filminde de, 1910'lu yıllarda oraya pikniğe gidenleri, suda banyo yapanları gördümdü. Eski dönemlerin en moda yerlerinden biri. Şimdi at sahipleri atla dolaşabiliyorlar. Ama, göle girilemiyor artık. Sular müthiş kirli. Böylece geçen yıllarla 'yaşam uslûbu' çok değişmiş. Ama Berlin, elbette hiçbir zaman eski Berlin değil artık.

16 Mayıs

Çok sert olmayan bir ülser krizi de geçirdiğim halde, Berlin'de ne kadar da mutlu hissediyorum kendimi. Streslerden, kaygılardan, bana hep karanlık ya da loş gelen Stockholm'dan kurtuldum; ruhsal ödülleri aldım.

Sabahleyin İstanbul'dan Ayda telefon etti. Kızım birçok şeyler anlattı. Arkadaşlarla ilgili aldığı haberler içimi ısıtıyor.

Dünkü gibi açık, güzel bir hava var bugün de.

Dünden daha sıcak bir gün; eksiksiz bir yaz günü. Roseneck'e yürünecek gün. – Kötü havalarda bile oraya yürümek istemedim mi? – Café Wiener.

23 derece oldu sıcaklık. Akşamüzeri Landhaus Bott'a gittim, bahçesine oturarak Scott Fitzgerald okudum. Yarın havanın 25 derece olacağı tahmin

17 Mayıs

Gerçekten güzel, güneşli bir gün başladı. Sabahleyin ufak tefek işleri yaptım: alışveriş, koçaman bir zarf da aldım, düzelttiğim kitabın bir örneğini İsveç'e postaladım.

Doğan Hızlan telefon etti.

Öğleden önce Landhaus Bott'a yürüdüm. Havuzun kıyısında, gölgede Scott Fitzgerald okudum. Arada bir başımı kaldırıp düşünüyorum: bunca rahatlık içindeyim, ama içimde rahat olmayan bir şey var; bütün yakınlarımdan uzaktayım, yurdundan ayrı düşmüş olmanın acısı bu.

Bahçeden çıkınca Roseneck'e yürüdüm. Oradan gölgeli yoldan Hallensee'ye. Artık gölgeleri aramak kadar mutluluk veren hangi düşünce olabilir? Tam bir yaz günü sıcağı. Kuraklık şimdiden hissediliyor. İlk defa, hep yakınındaki kaldırımdan geçtiğim, Hubertusallee'nin kıyısındaki küçük gölün kenarında oturdum. Otlar, güneşin altında, nasıl da güzel kokuyorlardı.

Öğleden sonra Literaturhaus'un bahçesine uğradım. Kurfüstendamm üzerinde korkunç bir kalabalık var. Sıcağın bastırması yüzünden.

En iyi ev.

Gece çok güzeldi. Dörde doğru uyanınca, müzik kanalını dinliyorum televizyonda. Sonra, ortalık aydınlanmaya başladı, yatıp uyumanın tam zamanıdır.

Amerikan kısa öykücüsü Carson McCullers'da çevre, yer betimlemeleri, neredeyse, öykünün temel estetik yapısını yaratıyor. O lokal betimlemeleriyle bir sağır-dilsizin dünyasını da yansıtmıyor mu? Elbette kısa öyküye başka öğeler de giriyor; bunların arasında dramatik öğeler de var.

Scott Fitzgerald'da havanın, iklimin, peyzajın, pencerenin, pencerede esen ılık rüzgârla kımıldayan perdenin... vb. betimlemeleri o kadar iç içe ki, bütün anlatı canlılık kazanıyor, yazarın yumuşak, romantik dünyasını da yansıtan bir canlılık.

Dünkü gibi güneşli, sıcak bir gün. Sadece hafif bir rüzgâr var. İstanbul'dan Ayda aradı. Arnavutköy'e annemle Deniz'in kaldıkları Tezer'in o yüksek sırtlardaki evine telefon ettim. Önce Deniz'le konuştuk. Genç bir kız olmaya doğru giden Deniz o kadar neşeli, yaşam gücüyle dolu ki, insana onunla konuşmak mutluluk veriyor. Arnavutköy'deki evde telefonla konuşurken insan Boğaz'ın ışıklarının, şimdi oradaki sıcak havanın, denizin kokusunun telefona dolarak geldiğini sanıyor, ışıkları ve kokuları görür, duyar gibi oluyor.

Öğleden sonra biraz uyumuşum, çünkü çok hafif de olsa nezleyim.

Akşamüzerine doğru hava bulutlanmaya başladı.

1. Tezer Özlü'nün kızı. (Can Yay.)

Akşam yemeğini, Paris'ten dönen Ferit'le birlikte Landhaus Bott'un bahçesinde yiyeceğiz. Ben iki viskiden sonra, beyaz şarap içtim. Tam ölçüsünde kafayı tuttum. Çok güzel bir yemek oldu. Güzelim hava insanın içine işliyor, derisinin altına nüfuz ediyor sanki. İyi bir yemek, iyi bir garson, tertemiz bir yer... çevrede oturanlar da *sınıfsız* insanlar değil. Türkiye'de giderek sınıfsızlık egemen oluyor, daha oradan ayrılmadan önce farkındaydım bunun, hem de iyice. Şimdi kimbilir pek çok yer nedimli sınıfsız (*déclassé*) insanlarla doludur.

Birkaç günlük sıcaktan sonra, kırlardan yanık ot kokusunun geleceğini hiç ummazdım. Geceleyin, çatı katının penceresini açtığımda duyduğum buydu: yanık ot kokusu. Stockholm'da bu çok az duyulur.

19 Mayıs, Cuma

Gece gene uyandım. Hem içkinin verdiği gerginlikler, hem de artık fazla rahatsız etmese de ülser ya da kolit (ülserokolik de dendiğini duymuştum İsveç'te) bu uyanmaların nedeni. Belki güzel, ışıklı havalarda uyku gereksinmesi de azalıyor.

Müzik kanalını seyrediyorum, çoğunlukla aynı video bantları tekrarlıyor, değişim çok yavaş oluyor. Bazı video bantlarda kullanılan görüntülerde, gerçeküstücüler de içinde olmak üzere, 20. yüzyıl öncü akımlarının yarattığı biçimleri biraz anımsatan görüntüler kullanılıyor, bazı görüntülerinse hiçbir özelliği yok. Birçok görüntüye bazı cinsellik öğe-

leri de giriyor. Ama hafif müzik ya da *rock* dünyasına, gene de erkek cinsi egemen.

Üç gündür devam eden sıcaklar, insana 'baharı gördüm' dedirtecek gibi. Bir kuzeyli gibi, azla yetinmeyi öğrendim sanırım. Haziran ayında Atina'ya inmekten cayabilirim, sıcaklar böyle devam ederse. Gecedен tahmin ediyorum: bugün gene açık olacak hava.

Gerçek, sıcak bir yaz günü oldu.

Artık 'Berlin'de baharı ve yazı yaşıyorum,' diyebilirim. Geceleyin kavuniçi renginde bir dolunay vardı. Dolunayın önünde, küçük, siyah-petrol rengi bulutlar duruyordu.

Çok sıcak bir gün oldu.

Berlin'de, kendi kendimle, bütün bütüne barıştığımı hissediyorum. Ruhumdaki düğümler çözüldü. Elde edilebilecek mutlulukların en büyüğü bu belki de.

Bu gece Ferit'in, alt katta hazırladığı yemekler olağanüstüydü. Onları not etmeliyim:

– Yeşil kuşkonmazlar (üzerinde rendelenmiş peynir)

– Janbona sarılmış tavuk göğsü (yanında hardallı mantar sosu)

– Pilav.

20 Mayıs, Cumartesi

Biraz puslu, hafif rüzgârlı bir gün başladı, ama saatler ilerledikçe ortaya çıkan, çok sıcak bir gündü. Sabahleyin çok az bir alışveriş yaptım. Sonra

16.30'a kadar evde kaldım. Ardından Koenigsallee yoluyla Landhaus Bott'a kadar bir yürüyüş. Rose-neck yoluyla dönüş. Eve girdiğimde Önay Sözer Bochum'dan telefon etti.

Koenigsallee üzerindeki havuz açılmış. Bayağı bir yaz başladı. Belki burada sıcağa doyacağım ve Atina'ya gitmeyeceğim.

Akşam yemeğinde, gene buraya not edebileceğim ölçüde coşkun bir salata vardı, balıkların yanında:

– Haşlanmış havuç parçaları, çiğ mantar, doğranmış dolma biberi, üzerinde sirkeli-sarmısaklı, kıyılmış, pişmiş yumurta sosu.

Gece Berlin'in gökyüzünde dolunay vardı. Önce kırmızımtıdı. Gece yarımında yattığım halde, bir buçukta uyandım. Dolunay salonda, tam karşıda. Beyaz, parlak. Berlin'in güney mahalleleri, ormanları, korulukları, uzaktan parlayan suları mat bir ışık içinde yüzüyorlar. Benim ayışığıyla ilgilenmem için belki bu yaşa ve Berlin'e gelmem gerekiyormuş. Baştan sona bir gizem bu ışık.

Roseneck üzerine bir yazı yazmaya başladım. Hayatıma girdi bu mahalle. Orada bir küçük evim olsun, ara sıra oraya ineyim, isterdim.

21 Mayıs 89, Pazar

Gece gene yarımda yatmıştım, bir buçukta diri bir biçimde uyandım. Biraz müzik kanalını seyrettim, bir yandan da Fitzgerald okudum. Bir saat ka-

dar sonra yattığımda, sabahın altısına kadar derince uyudum.

Sabahın 6'sında rüzgârlı, ama açık bir hava vardı. Landhaus Bott'a okumaya gitmeliyim. Ev, sıcağa karşın çok güzel. Akşam yemeğini Dalaman'lar da yedim. Yıllar, yıllar önce, iki genç sevgili olarak Asmalımescit'teki Nil lokantasına gelirler, balkon bölümünde geniş bir masa kurmuş olan bize katılırlardı.

Roseneck, en güzel bir biçimde betimlenmeye hak kazanmış bir yer. Scott Fitzgerald'ın anlatılarına girebilseydi, keşke. Doğayı en çok edebiyatın içinde seviyorum. Flaubert'in L'Education sentimentale'inde altı yedi sayfa tutan bir doğa betimlemesi var ki, empresyonistlerin en güzel resimlerindeki gibidir.

Belki de bu geceydi hakiki dolunay.

22 Mayıs

Büsbütün açık bir gün başladı.

Her şey büyük bir rahatlık içine gömülmüş gibi.

Öğleden önce, Kurfüstendamm'da vakit geçirdim, doğal olarak işin içine Café Möhring de giriyordu.

Eve döndüğümde Ahmet Oktay'la telefonla konuştuk.

Akşamüzeri Landhaus Bott'a yürüyüş, oradan Roseneck'e çıkış, her günkü yoldan geri dönüş.

Gecce Storkwinkel'de yemek. Evin önündeki

Sabahın beşinde salona geçtim. Açık mavi gecenin (belki de sabahın demek daha doğru) içinde, güneyde, ağaçların üzerine asılmış gibi duran bir ay vardı. Dolunaydan iki gün sonraki ay.

Saat beş buçukta güneşin ilk ışıkları görünmeye başlayınca ay kayboldu.

Öğleden önce Stockholm'a dönüş tren biletimi, kentin merkezindeki İsveç Seyahat Bürosundan aldım (Sveriges Resebyro). DDR üzerinden, Sasnitz'den arabalı vapura yerleşerek, 1. yataklı bilet: 352.40 DM. Bileti alırken, satışı yapan kıza, sırf onunla konuşabilmek için, Kuzey İsveçli olup olmadığını sordum. Değildi. Bu sorum pek hoşuna gitmemişti galiba. Şuralı ya da buralı olmanın hâlâ biraz alçaltıcı ya da yükseltici olduğu bir dünyada yaşıyor olmalıyız sanırım. Keşke hiç konuşmasaydım. Suskunum, ama bazan böyle çenem açılıyor işte.

Kurfürstendamm'a çıktım. Berlin'i seviyorum. "Ich binn ein Berliner." Sanırım Kennedy, buraya geldiğinde, duvarın dibinde yaptığı söylevde böyle söylemişti.

Yıkık kilisenin çevresinde bazı renkli fotoğraflar çektik.

Landhaus Bott'ta arkadaşlarla buluşma. Aras da var. O işte bir Berlinli. Roseneck'te, bir lokantanın bahçesinde yemek yedik. Orada, gerçekten gül

üçgenleri var. Çiçek tarhları, semtin ismine uygun olarak üçgen biçiminde yapılmış.

24 Mayıs, Çarşamba

Çok açık, güneşli bir gün. Geceleyin uyandığımda da bütün bütüne sakin bir hava vardı. Polise giderek Berlin'den ayrılmakta olduğumu bildireceğim. Sonra da bunu pekâlâ mektupla yapabileceğimi düşünüyorum.

Buzdolabının soğuk bölümünden çıkardığım kuru fasulye tam bir şahesere dönüşmüş. Yanına tavuk suyuna pilav yapıyorum. Buradayken Kreuzberg'den iki defa da pastırma almadım değil. Köklerini bulabiliyorsun Berlin'de.

Çok sıcak bir gün oldu. Öğleden önce Rose-neck yürüyüşünü yapmıştım. İnsan havuza girmek istiyor, ama Koenigsallee'deki havuzun sadece üyeler için mi, yoksa başkalarına da serbest mi olduğunu bilmiyorum. Ağaçlardan, otlardan nefis bir koku yükseliyor. Şu Scott Fitzgerald gibi bir roman yazabilseydim.

Geceleyin ay dörtte üçtü.

25 Mayıs

Gökte hiç bulut yok. Dünkü gibi bir yaz günü olacak. Bahar daha erken gelseydi, şu sıcaklar, takvimin gösterdiği yaz günlerine bölünseydi. Sanırım ki İstanbul gibi Berlin'in de iklimi değişmiş. Kentin 1945'te bombardımanlarla yıkılması yanında, akar-

suların ve göllerin de kirlenmiş olması tam bir kötü değişim. Gerçekten bu havada kıyısına gidilen, suya girilebilen büyük göllerin varlığı ne kadar da önemli.

Berlin'in bombardımanla yıkılmış olması da, yaşadığımız çağın en büyük trajedilerinden biri. Bütün 2. Dünya Savaşı trajedileri gibi. Hepsini de yapan insanlar, onların duyguları, düşünceleri, yanlış coşkuları, hayalleri, yanılsamaları... ekonomik bunalımlar, ablukalar, insanların ve ulusların boş egemenlik duyguları. Şimdi Berlin kentinde, eskiden kalmış yapılar oldukça az. Avrupa'nın bu benzersiz bulvarı Kurfürstendamm savaştan önce art-nouveau, art-déco, neo klasik... vb. yapılarla doluymuş sadece. Gene de bazı şeylerin arta kalmış olmasına sevinmek mi gerek? Charlettenburg mahallesinin bazı bölümlerinde kalmış olan o güzelim apartmanlar eski Berlin'in eşsizliğini anımsatıyorlar. Max Weber'in, yığınla artistin, düşünürün yaşadığı yerler oraları. Sanırım Max Weber, o dört yıl kadar süren zihinsel bunalımını orada yaşamıştı. Daha birçok insanın yaşadıkları gibi.

Stockholm'u düşünüyorum. Ne var ki Stockholm'da? Kütüphaneler, sinemalar, körfezler, körfezler üzerinde giden gemiler, benim kendi iç yalnızlığım. Temiz bir havada, çok düzenli bir kentte, çok temiz sokaklarda yaşanan bir yalnızlık. Kentin bana ıssız gelen dünyasında, salt benim olan bir yalnızlık.

Öğleden önce, beni buraya çağıran kuruma, onun Steinplatz'daki merkezine uğradım; artık bu-

radan ayrılacağımı bildirmek için. Odile, her zamanki inceliğiyle küçük bürokratik işlemleri hemen yerine getirdi.

Oturduğum çatı katı çok güzeldi. Bu sıcak havalarda biraz kuru, biraz sıcak olsa da. Dışarıda rüzgârlı, ama çok güzel bir hava var. Öteki çatılara, ağaçlıklı bahçelere, koruluklara son defa bakmıyorum.

Akşam iyi pişmiş bir et yedim, uzo içtim.

Hep Ulla'nın bıraktığı Scott Fitzgerald'ı okuyorum. Gecedir tatlı olan, *Natten är Ljuv*, gece tatlıdır.

26 Mayıs

Öğleden önce Roseneck yoluyla Landhaus Bott'a yürüdüm. Gene de belli olmaz, ama artık sıcaklar yerleşmiş gibiydi. Lokalin serin bahçesine oturdum, havuza yakın bir bölüme ve kendime buzlu bir *kampari* ısmarladım. Çok genç yaşta, Asaf Çiyiltepe'nin, yeni açılmış İstanbul-Hilton Otelinin çatıdaki barında (*Roof*) bana tanıttığı içki. O zamanlar İtalya'yı hiç görmemiştim. Sanırım İstanbul'da da dışalım yoluyla gelen içki pek azdı. Evden çıkmadan önce İstanbulla, annemle konuşmuştum. Sait Faik Ödülü çevresinde kopan gürültü, sanırım, benim vatandaşlık konumda olduğu gibi, insanlarımızın özgürlüğü özlemiş olmalarından geliyor. Kendi ülkemde de, özgürlüğü, en derin gözeneklerime kadar duyabilmek isterdim. Landhaus Bott'tan, Koenigsalle boyunca yürüyerek Hallen-

see'ye geldim. Bu yol boyunca, 19. yüzyıldan bu yana oluşmuş büyük Alman burjuvalarının yaptırdıkları büyük evler var. Her biri ayrı biçimde, ev olarak –kimisi küçük bir saray olmaya yaklaşan – birer mimarlık başyapıtı.

Isı 28 dereceye yakındı.

Ulla telefon etti; nezle, yatakta, artık çocuklar da dönmemi bekliyorlar.

Wittenbergplatz'daki, ünlü mağaza Ka-De-We'ye pipo tütünü almaya gidecektik. Yumuşak içimli, lezzetini seveceğim, çabuk tükenmeyecek kadar büyük bir kutu almalıyım. Sonunda, Danimarka kökenli tütün: *W. P. Larsen's/ Old Fashioned*'i seçiyorum. Kurfürstendamm kalabalık. Café Möhring'de oturabildiğim son günler olacak bu günler.

Çöl sıcaklarını andıran bir sıcaklık var. Ozon miktarı iki misli artmış. Tam bir yaz ortası – dar-madağınık – günü gibi. Café Möhring'de beyaz martiniler dahi buzsuz geldi. Buz bitmiş ya da buz-dolabı bozulmuş. Kuşkusuz, bugün bu kahvenin kaldırımı, gecenin 9'undan, 10'undan sonra çok güzel olacak. Berlin'de, son elli yıldır yaşanmamış sıcaklar yaşıyormuşuz. 1986'da burada, Wannsee'de çalışırken de, Berlin, üç dört gün üst üste Avrupa'nın en sıcak kenti olmuştu. Baharı beklemenin, benim o uzun, çalkantılı bekleyişlerimin 'armağanı' bu.

Gece, eski dostum Raffi Portakal İstanbul'dan telefon etti.

Berlin'deki havanın, bir mevsim boyunca, tam bir güncesini tuttum. Bu günceye kimse bir ilgi duymasa bile, günce, sanki bir belgeymiş gibi alınacak ele. İşte bugünkü hava: sabahleyin hafif puslu, biraz da serin. Biraz bulutlu, ama dünkü boğucu çöl sıcaklığı yok. Dünkünden çok daha güzel bir hava.

Sabah gezintisi: Roseneck, Hagenstrasse, Landhaus Bott, Königsstrasse, Storkwinkel.

Kent biraz boşalmış gibi. Öğleden sonra, motosikletli bir topluluk, Ku'damm üzerinde, bir süre, büyük gürültüler çıkararak dolaştılar. Yatak odasının penceresinde esinti var. Bu oda, zaten, öğleden sonraları serin.

Kurfürstendamm Köprüsü altındaki paslanmış demiryollarının üzerinden, büyük bir gürültüyle bir yük treni geçti. İlk defa oradan bir tren geçtiğini görüyorum. Tren sesi çocukluğumdan bu yana en sevdiğim seslerden biriydi. Böyle büyük bir gürültü çıkarsa bile seviyorum bu sesi. Çocukluk, uzun yolculuklar, annemle babamla yaptığım yolculuklardaki gibi geceyarısı istasyonlarını çağrıştırıyor; yolculuğa, bir anlamda da özgürlüğe çağrı bu sesler, bir özgürlük simgesi olarak coşku yaratıyor bende. Ah, bu arkadaki yatak odasının geniş, güzel penceresi, bu kadar güzel başka bir pencere oldu mu bilmiyorum. Hayır, İstanbul'da Boğaziçi'ne bakan pencerelerden çok başka bir şey bu. Burada duygular, çağrışımlar çok başka. Orada durgun, şairin kullandığı sözcükle 'âsude', belki de görkemli bir

görünüş vardır, burada yaşanmış yılları, insanları, insan duygularını, insan trajedilerini, aşkları çağırıştırıyor gibi. Mart başında geldiğimde yapraksız olan, arka bahçenin kocaman ağaçları, yapraklar içinde şimdi.

Berlin'de sıcaklık, yarın 23 derece olacakmış. Doğrusu bu insani bir sıcaklık ölçüsü.

28 Mayıs, Pazar

Sabahın saat 4'ünde uyandım. Doğu yönünde, ince bir kızılık halinde bir çizgi var. Yatak odasının penceresini açıyorum, dışarının havasını içime çekiyorum, havada insana ferahlık veren hafif bir nem var.

Sabahleyin bütün bütüne açık, ışıkla dolu bir gün.

Gidiyor muyum Berlin'den Kristin? En sevgili dostum benim. Yeryüzünde gördüğüm, içi en ince duyguların kavranılışıyla titreyen insan! Şimdi, sonbahara kadar, senin olmadığın Berlin'den. Moabit'te eski bir evde oturuyorsun ve gerçekten de Berlin'i elleri üzerinde tutan o mahallede, sen de bu sevgili –acılı– kenti ellerin üzerinde tutuyorsun. O köhne mahallede, din sürgünü Protestanların kutsal acıları var. Buraya göçtükten sonra, hepsi fakir işçiler olmadılar mıydı? Ben şimdi gidiyorum bu kentten Kristin. Ama geleceğim gene, hem de daha alçakgönüllü, hem de daha güçlü olarak.

Öğleden sonra Roseneck'in ötesinde Grune-

wald'a doğru yürüdüm. Oradaki ağaçlıklı ara sokaklardan, Landhaus Bott'un arkasına çıkıncaya kadar, bütün bu yörede o güne kadar görmediğim güzellikte evler, bahçeler, ağaçlıklar vardı.

İnsan, böylesine sevdiği bir kentten ayrılmaya kalkışınca, yolculuğa başlamadan hemen önce bilet almalı. Biletimi önceden alınca sanki bu kentten gittim, sadece ruhum dolaşüyor sokaklarında, kendimi burada eğreti hissediyorum.

Gece rüzgâr durdu, hava biraz daha sıcak oldu. Bu defa Batıda ince bir kızılık var.

29 Mayıs

Sabaha doğru "Tendre is the night"ın İsveççe-ye çevirisini bitirdim.

Büsbütün güneşli bir gün başladı.

Gece iki buçuktan sonra uykusuzluk... Saat 5'te, banyo yaptıktan sonra – artık ortalık ağarıyordu o saatte – tam bir uyku. Sekiz buçukta uyan-dım. Köşedeki Türk terziden pantolonumu aldım. Çok iyi, ölçülü biçili insanlar onlar. Radyoyu dinli-yorlar. Evlerinde "Hakkâri'de Bir Mevsim" filmi-nin kaseti var. Karı-koca çalışıyorlar. Ekmek alışve-rişi. Fransız bagetleri. Pırıl pırıl bir gün. Stock-holm'a doğru yola çıkmadan önce heyecanlanmaya-yım derken, gövdem kendiliğinden kıskırmış olma-sın, korkum bu.

Herkül Millas'tan, Milliyet gazetesinde çalış-an, kızımın arkadaşı Ayça Atikoğlu'ndan mektup-lar aldım. Ayça, Türkiye üzerine olumlu, çok güzel

şeyler yazmış. Genç kuşak özgürlüğü ve uygarlığı özlüyor. Ama ona ulaşabilecek mi? İlk gençlik yılları, toplumla ilişkileri açısından korkunç geçti. ‘Organize edilmiş terör’ döneminde büyüdüler onlar.

Öğleden önce Kurfürstendamm’da Wittenbergsplatz’a kadar bir yürüyüş.

Son yürüyüşümü yaptım: Roseneck’e, sonra gene Hagenstrasse yoluyla Koenigsallee’ye, Landhaus Bott’a baktım. Hagenstrasse üzerinde düşürülmüş 90 DM buldum. Her gün, araçlarıyla, caddede bekleyen polisleri bakıyorum. Onları görebilsem vereceğim bu bulduğum parayı. Hayır, hiçbir polis yok. 90 DM bana kalıyor. Koenigsallee yoluyla eve geldim. Hemen hemen 75 dakika süren aralıksız bir yürüyüş.

Yolda gelirken düşünüyordum: şimdi bu sevdiğim yerleri, bu Berlin ikâmetimde, son görüşüm. Bir daha ne zamana?.. Sanki bu yemyeşil Berlin’den çok uzun bir zaman için ayrılıyorum. Ölüm de böyle bir şey işte. Her zaman için ayrılmak, hepsi bu. Bu görünüşleri ağır ağır – şu ya da bu kadar bir zaman parçasında – yitireceksin. Anımsamaz olacaksın. Sonra, belki yıllar sonra bilincin derinliklerinden, belki bir görünüş, eski bir fotoğraf gibi, çıkıp gelecek. Belki de büsbütün unutacaksın. Yarın Doğu Berlin’i, Doğu Almanya toprağını, Rostock kentinin kıyısındaki denizi, Sasnitz’i, Baltık Denizi’ni, İsveç’in güney kıyılarını göreceğim.

Evime döndüğüm halde, bu Berlin’den ayrılışım, kederli bir ayrılık sanki.

18.30’da Ahim telefon etti. İyi yolculuklar dile-

di. Ama gece Café Einstein'de buluşacağız.

Café Einstein'da ağaçlıklı bahçe serindi. İçi bu kadar selati bir kahve ömrümde görmedim. Ahim'den ayrıldıktan sonra *Florian*'a gittim. Sonra da Hallensee'ye. Storkwinkel'in başlangıcında 1982'den bu yana girmedığım bara girdim. Alt kalitede bir bar burası. Ama içkiler aynı elbette.

Gece evim çok güzeldi. Arka odada da serinlik var.

Kablo TV seyrettim. O beni yatıştırıyor. Gençlik ve güzellik. Henüz elli yıl önce de insanları ölüm ve sürgüne sürüklüyorlardı.

30 Mayıs

Dün akşam yemeğini birlikte yediğimiz Güner Yüreklik¹ beni istasyona götürmek için yardıma geldi. Tren saat 10.56'da Zoo (Zoologischer Garten) istasyonundan. İstasyona gelince tren saatinin 11.16'ya alınmış olduğunu görüyoruz. Kahvede oturuyoruz.

Her zaman romantik duyguları uyandıran Zoo istasyonu: Bahnhof Zoo.

Sanırım, yaşamım boyunca yaptığım en rahat tren yolculuğuydu bu. Kompartımanda tek başımaydım. Düşünecek de birçok şeyim vardı.

1. Berlin'de yaşayan gazeteci. Cumhuriyet gazetesi muhabiri, Frei Rundfunk Berlin'de Türkçe bölümde raporör. (Can Yay.)

Yağmurlu, soğuk bir Stockholm.

İstanbul'dan bazı kitaplar gelmiş. Postaneye onları almaya gittiğimde, bana kitapları veren, buradan ayrılmadan önce karşılaştığım o kızdı gene. O içinin güzelliği dışına vuran, uzun boylu, güzel genç kız: Lena. 902 no.lu bir sıra bekleme kartım vardı. Işıklı levhada, sıra 902'ye gelince de, bu numaranın işine bakmak ona düşüyordu.

Demir Özlü

SONSÖZ

1989 ilkbaharında ben Berlin'den ayrılmadan önce, her gece televizyonun haber programlarında Pekin'de, Tien An Men Alanını işgal etmiş Çinli öğrencileri seyrediyorduk. Çeşitli düşünceler içinde oldukları, ortak eğilimlerininse özgürlük istemi olduğu anlaşıyordu. Ben Stockholm'a döndükten birkaç gün sonra, bu masum ayaklanma, kanla ve tank paletleriyle bastırıldı. Çin'de idamlar başladı. Yönetim, başına kurşun sıkılarak öldürülen idam hükümlüsü gençten, başına sıkılan kurşunun parasını, ölümünden önce alacak kadar ahlak dışıydı. İçinde yaşadığımız dünyadan nefret etmeye yeterdi bu.

Aynı yılın sonbaharında Doğu Almanya'yı, Çekoslovakya, Avusturya yoluyla kitle halinde terk etmeler başladı. Doğu Alman rejimi genel harekete dayanamadı; Berlin Duvarı yıkıldı. 1989 sonbaharında Strasbourg'dan sonra Berlin'i ziyaret ettiğimde, 24 Kasım günü, yer yer yıkılmış bir duvar Batı bölümü kalabalık, Doğu bölümü ışıksız bir Berlin buldum. Duvarın bulunduğu yerde Polonyalılar pazar kurmuşlardı. Genç bir adamın 'tezgâh'ından büyük bir ekmek bıçağı satın aldım. Fiyatını sordüğümde 1 DM dedi. Utanarak verdim. Önümdeki tezgâhtaki bütün malların fiyatını kafamda hesapla-

dım, ancak 5 DM ederdi.

Berlin'in Batı bölümünde vitrinlere bakarak dolaşan insanlar, hiçbir şey satın alamayanlar, kahvelere, lokantalara giremeyen bir kalabalık vardı.

Sonradan Doğu ile Batı 'birleştirildi.' Daha doğrusu Batı, kapitalizminin yasalarıyla doğuya yayıldı. Şimdi orada çökmüş bir endüstri ile işsiz insan yığınları var. Doğu Berlin hâlâ ışıksız. Doğu Berlinli olup da artık kentin Batı bölümünde de çalışan şoförler, bu yörenin sokaklarını, caddelerini hâlâ iyi tanımıyorlar.

İnsanların yaşamını ekonomik kuralların yönettiği üzerine olan eski bir 'bilimsel' kuralı tekrarlayacak değilim. Eğer böyleyse bu, daha yüzlerce ya da binlerce yıl insanlığın eşitliğe ve rahata kavuşabileceği kuşkuludur. Çünkü varolduğu söylenen bu yasalar çok acımasız. Ama insanlığı yöneten yasalar 'siyaset'in yasalarıysa eğer – bu yasaların da raşitik kaldığını, insanlığın düşüncesinde en gelişmemiş bölümü oluşturduğunu, ilkel, hatta iğrenç olduğunu söyleyeceğim.

Savaştan sonra Berlin'e Rus ordusu girmişti ve belki de Berlin tümüyle Doğuda kalacaktı. Berlinli ihtiyarlar kendi kentlerini terk etmemekte direndiler (bu kanal kıyıları, gölleri, doğası, duyarlı ormanları eşsiz olan kent nasıl bırakılabilirdi, onların kentiydi orası), böylece de işgal güçleri Berlin'i dört bölgeye ayırdılar. Kentin Batı bölümünün yaşaması için Berlin'e genç öğrenciler getirildi, burslar, gümrüksüzlük politikası, çeşitli desteklemelerle kent yaşlıların, genç öğrencilerin ve sanatçıların

kenti oldu. Savaş sonrasında idealist amaçlarla Doğuya dönen, sürgündeki Alman sanatçılarının çoğu da, o rejimin düşledikleri rejim olmadığını göremek, hayal kırıklığı içinde, oradan ayrıldılar.

Benim 80'li yıllarda içinde yaşadığım Berlin, bütün parıltısına karşın yalnızlığın başkenti, üzeri parlatılmış bir enkazdı bir yanıyla da.

Şimdi birleşmiş Berlin'in yeniden eski büyüleyici yaşamına kavuşması için yıllar gerekli. Yılları alacak bir imar, restorasyon, yenileme politikası. Ama buna değer doğrusu. Çünkü Berlin kentinin kurulduğu yer, 20 yy.ın politik çatışmalarına yabancılık duyacak kadar güzel, kendi başına, onların çok üstünde bir doğa parçası.

D.Ö.

İÇİNDEKİLER

28 Şubat 1989	5
Mart	9
Nisan	53
Mayıs	81
Sonsöz	117

Demir Özlü BERLİN GÜNCEİ 1989 İLKBAHARI

Demir Özlü, 1989 yılı ilkbahar aylarında Batı Almanya kültür kurumu DAAD'nin çağrılısı olarak üç ay *Batı Berlin*'de kaldı. Orada yazmakta olduğu roman ve öykü metinleri üzerinde çalışırken, bir yandan da *günce* tuttu. Hemen her dönemde olduğu gibi, o dönemde de, Berlin'de, çağrılı çeşitli uluslardan yazarlar, ressamalar, heykeltıraşlar, sinema sanatçıları ve düşünürler vardı. *Demir Özlü*'nün *Berlin Güncesi*, *1989 İlkbaharı* içtenlikle yazılmış, yazarın bir iç-portresidir. Bu güncede, Berlin'deki gündelik yaşam, yazarın mutluluk arayışları, yaşamı sorgulaması, kendi kendisiyle çekişmesi, bilinçaltı düşleri, yurdundan ayrı düşmüş bir insanın zengin özlem çağrışımları yansıtılmaktadır. Öte yandan, her gün tutulmuş olan bu notlar, bir dönemde dünyanın kültür ve yaşam başkenti olmuş, sonra da bombardımanlarla yıkılmış büyük bir kentten, Berlin'den görüntüler sunmakta. Göller, ormanlar, küçük yerleşme birimleri üzerine kurulmuş büyük metropolün zengin doğası, Avrupa'da benzersiz olan bulvarı, caddeleri, yürüyüş yolları, kahveleri de yaşamakta bu güncede. *Demir Özlü*, üç ay boyunca her gün tuttuğu notlarla okuyucuyu kendi iç dünyasında ve Berlin'de bir yolculuğa sürüklemekte.

kapaktaki resim: MAGRITTE

KDV içindedir
70000 1178

ISBN 975.510.331-7